

Vilniaus Universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Deimantė Bendorė
IV kurso, komercinės teisės
Studijų atšakos studentė

Magistro baigiamasis darbas

**REIKALAVIMO TEISIŲ PERLEIDIMO TEORINĖS IR PRAKTINĖS
PROBLEMOS**

The assignment of right theoretical and practical problems

Vadovas: Lekt. dr. Tomas Kontautas

Recenzentas: Lekt. dr. S. Drazdauskas

Vilnius, 2009

TURINYS

ĮVADAS.....	3
Reikalavimo teisių perleidimas.....	4
Reikalavimo teisių perleidimo samprata.....	4
Reikalavimo teisių perleidimo instituto vieta prievolių teisėje.....	6
Reikalavimo teisių perleidimo instituto kilmė.....	8
Reikalavimo perleidimo instituto raida užsienio šalių teisėje.....	10
Reikalavimo teisių perleidimo institutas Lietuvoje.....	14
Reikalavimo teisių perleidimo instituto palyginimas 1964 m. ir- 2000 metais priimtame CK.....	14
Reikalavimo teisių perleidimo sąlygos dabar galiojančiame CK.....	16
Pradinio kreditoriaus pareigos.....	20
Skolininko apsauga cesijos atveju.....	21
Reikalavimo perleidimas ir įskaitymas.....	23
Hipotekos perleidimas, perleidžiant reikalavimo teisę.....	25
Reikalavimo teisių perleidimo instituto santykis su kitais asmenų pasikeitimo prievolėje institutais LR CK.....	31
Reikalavimo teisių perleidimo sutarties galiojimas.....	34
Reikalavimo teisių perleidimas šiuolaikiniuose ekonominiuose santykiuose.....	38
Teisės aktai reglamentuojantys reikalavimo teisių perleidimą tarp Europos Bendrijos šalių subjektų.....	41
IŠVADOS.....	45
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	46
SANTRAUKA.....	48
SUMMARY.....	49

IVADAS

Reikalavimo teisių perleidimo institutas užima svarbią vietą ekonominiuose santykiuose. Pagrindinis reikalavimo teisių perleidimo instituto privalumas yra tai, kad t.y. nematerialus turtas, kuris nėra jautrus fiziniams sužalojimams ir pažeidimams. Tokį turtą yra paprasta saugoti ir perkelti iš vienos kietos į kitą, perkėlimas gali vykti net kompiuterio mygtuko paspaudimu. Tačiau taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad kilnojamas turtas nėra atsietas nuo rizikos: skolininkai gali tapti nemokūs, jie gali bankrutuoti..

Augant ekonomikai intensyviai plėtojasi prekybiniai santykiai, auga finansų rinkos, todėl tiek bankams, tiek įmonėms reikia vis daugiau apyvartinių lėšų, kuria būtų galima pasiskolinti kuo pigiau ir kuo mažesne rizika.

Darbo tema: Reikalavimo teisių perleidimo teorinės ir praktinės problemos“ yra labai aktuali šiandieninėje visuomenėje, kadangi dabartinę ekonominę krizę, kurią sukėlė bankai, galima laikyti kaip blogai reglamentuotą bankų veiklą, o viena iš daugelio priežasčių, galėtų būti, tai kad vykdydami pakeitimo vertybiniais popieriais sandorius, bankai blogai įvertino riziką ir siekdami kuo daugiau uždirbti palaikė žemą likvidumo rodiklį.

Šiame darbe bus nagrinėjamas reikalavimo teisių perleidimo instituto istorinė raida, reglamentavimas Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje, problemos kylančios dėl sandorio rūšies nustatymo, bei praktinis šio instituto panaudojimas ekonominiuose santykiuose, tarp skirtingų valstybių subjektų.

Tyrimo objektas yra reikalavimo perleidimas (cesija) kaip teisinė konstrukcija, jos samprata.

Tyrimo dalykas – reikalavimo perleidimo instituto teisinio reglamentavimo ypatumai, įtvirtinti Lietuvos bei užsienio šalių civiliniuose įstatymuose, išryškėjantys aiškinant šiuos teisės aktus, taikant juos praktikoje, taip pat lietuvių ir užsienio mokslinės literatūros nuostatos.

Darbo tikslai - atskleisti reikalavimo perleidimo instituto sampratą, jo santykio keliamas problemas teoriniu ir praktiniu aspektu.

Siekiant anksčiau minėto darbo tikslo, keliami tokie šio darbo uždaviniai:

1. Aptarti reikalavimo perleidimo institutą kaip vieną iš asmens pasikeitimo prievolėje būdų LR CK ir užsienio valstybių teisėje;
2. Panagrinėti reikalavimo perleidimo instituto panaudojimą šiuolaikiniuose ekonominiuose santykiuose- pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriuose.

Sprendžiant aukščiau išvardintus uždavinius, šiame darbe bus naudojami teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai.

Reikalavimo teisių perleidimas

Reikalavimo teisių perleidimo samprata

Reikalavimo perleidimas (lotyniškai *cessio*) - tai vienas iš asmenų pasikeitimo prievolėje būdų. LR CK yra žinomi trys asmenų pasikeitimo prievolėje būdai: reikalavimo perleidimas, skolos perkėlimas ir subrogacija. Reikalavimo perleidimas teisinėje literatūroje vadinamas *cesija*. Pradinis kreditorius perleidžiantis reikalavimo teisę, yra vadinamas *cedentu*, o naujasis kreditorius perimantis perleidžiamą teisę, - *cesionieriumi*¹. Dėl reikalavimo perleidimo pasikeičia kreditorius, o skolininkas lieka tas pats. Reikalavimo perleidimas nenutraukia ieškinio senaties termino eigos (CK 1.128), nekeičia prievolės įvykdymo termino, būdo vietos ir panašiai, perleidus reikalavimą skolininko teisinė padėtis nesikeičia.

Skolos perkėlimas t.y. asmenų pasikeitimo prievolėje būdas, kuomet keičiasi ne kreditorius, bet skolininkas. Pagrindinis reikalavimo perleidimo ir skolos perkėlimo skirtumas yra tas, kad perkeliant skolą yra būtina gauti kreditoriaus sutikimą,

Subrogacija yra taip pat asmenų pasikeitimo prievolėje būdas, ji panaši į reikalavimo perleidimo institutą, nes išlieka tas pats skolininkas, tie patys sutartinės prievolės užtikrinimo būdai, tačiau cesijos atveju cesionierius siekia įgyti teisę, kuri priklauso cedentui, o subrogacijos- pašalinti kreditorių iš prievolės.²

Nuo reikalavimo perleidimo būtina skirti atvejus, kai kreditorius nenori perleisti savo reikalavimo teisės, o tik nurodo trečiąjį asmenį kaip subjektą, kuriam turi būti pateiktas įvykdymas, tokiu atveju įvyksta peradresavimas trečiajam asmeniui, kuris kildinamas iš pirkimo- pardavimo sutarties ir negali būti laikomas reikalavimo perleidimu.

Reikalavimo perleidimas gali būti atlygintinas ir neatlygintinas. Atlygintinas reikalavimo perleidimas dažniausia vykdomas komercinėse sutartyse perduodant vertybinius popierius, rangos sutartyse, taip pat praktikuojamas pirkimo pardavimo sutartyse.

Praktikoje taip pat dažnai pasitaiko atvejų, kad faktoringas yra sutapatinamas su reikalavimo teisių perleidimu, kadangi daugumoje Europos valstybių faktoringo santykiams taikomos reikalavimo perleidimą reglamentuojančios normos ir kartu dar taikomi specialūs įstatymai arba pirkimą- pardavimą reglamentuojančios normos kartu su specialiais įstatymais, skirtais bankų, finansinių paslaugų teikimui reglamentuoti.

---

¹ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P 78.

² Ten pat P 87.

Pagrindiniai požymiai skiriantys faktoringą, nuo reikalavimo teisių perleidimo yra šie: piniginis perleidžiamo reikalavimo pobūdis; išankstinė mokėjimo forma; finansuotoju gali būti tik bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę vykdyti faktoringo veiklą. Jei nėra bent vieno iš aukščiau išvardintų požymių, nėra ir faktoringo.³

Teises, kylančias iš sutarčių, dažniausia yra galima perleisti, tačiau gali būti, kad įsipareigojusi šalis gali prieštarauti, teisių perleidimui ir teises kylančios iš tokių sutarčių nebus galima perleisti be skolininko sutikimo. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad be skolininko sutikimo kreditoriui draudžiama perleisti reikalavimą jeigu kreditoriaus asmuo turi skolininkui esminės reikšmės.

Prievolės (*duties*), skirtingai nuo reikalavimų nėra perleidžiamos. Dauguma prievolių gali būti deleguojamos, tačiau, deleguotojas lieka atsakingas už tų pareigų įvykdymą.

---

³ Ten pat, P.85

Reikalavimo teisių perleidimo instituto vieta prievolių teisėje

Teisiškai arba aiškinat siaurai, prievolė yra teisinis santykis, kurios dalyviai yra du asmenys- vienas turi reikalavimo teisę, o kitas- pareigą. Žodis „prievolė“ kilęs iš lotynų kalbos žodžio *obligatio*- surišimas, sukaustymas. Pirmojo prievolės, kaip teisinės sąvokos apibrėžimo autorystė priskiriama Justinianui. Jis prievolę apibrėžė kaip „teisinius pančius, dėl kurių mes esame verčiami ką nors atlikti pagal savo valstybės įstatymus“ („*obligatio est iuris vinculum, que necessitate adstringimur alicuius solvenda rei secundum nostrae civitatis iura*“)⁴

Istoriškai prievolė plėtojosi kaip vieno asmens teisė į kitą asmenį- į jo kūną ir laisvę. Už įsipareigojimų nevykdymą ar kito asmens teisės pažeidimą, senovės Romoje asmuo buvo baudžiamas kūno bausmėmis. Plečiantis civilinei apyvartai prievolė tapo teisine ekonominio bendradarbiavimo forma ir jos turinys iš esmės pasikeitė- kreditoriaus reikalavimas siejamas ne su skolininko asmeniu, o su jo turtu, fizinės skolininko poveikio priemonės pakeitė turtinio- poveikio priemonės- palūkanos, netesybos, nuostolių atlyginimas ir t.t. Pati prievolė įgyja ekonominę prasmę: kreditoriaus požiūriu tai jo turto padidėjimas, t.y. aktyvas, skolininko požiūriu- jo turto sumažėjimas, t.y. pasyvas. Taigi reikalavimo teisė sudaro plačiai suprantamo kreditoriaus turto dalį, o skolininko pareiga jo skolų dalį.

Šiandien dauguma prievolių yra ne asmeninio, o turtinio pobūdžio, tai atspindi ir LR CK, kuriame dauguma teisės normų reglamentuoja turtinius santykius (CK 1.1 str.). Daugumos prievolių turinys yra ekonominis- tiek reikalavimo teisė, tiek pareiga laikomos ekonominėmis. Prievolė yra teisinė kapitalo apyvartos forma, o prievolės vykdymas dažniausiai yra turtinio pobūdžio veiksmai- turto plačiuoju požiūriu: daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitas turtas, bei turtinės teisės ir t.t.

Šiuolaikinėje civilinėje teisėje prievolė nėra laikoma statiška ir nekintančia teisiška konstrukcija. Tai reiškia, kad iš prievolės kylančias teises ir pareigas galima perleisti tretiesiems asmenims ir tai nedaro įtakos pačios prievolės egzistavimui, t.y. jos nesugriauna. Taigi, iš prievolės kylanti kreditoriaus reikalavimo teisė yra laikoma savarankišku civilinių teisinių santykių objektu ir gali būti perleista kitam asmeniui bendraisiais pagrindais (CK 1.112 str.. 2 d.).

CK 6.1. str. pateikiant prievolės apibrėžimą kartu nurodoma, jog prievolė yra dvišalis t.y. dviejų šalių, kurios vadinamos prievolės šalimis, tarpusavio santykis. Prievolės šalis turinti reikalavimo teisę, arba aktyvioji šalis vadinama kreditoriumi, o

---

⁴ Mikelėnas V. Prievolių teisė, Vilnius;Justitia 2002. P 16

prievolės šalis turinti pareigą, pasyvioji šalis arba skolininkas. Kreditorius ar skolininkas gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Kreditorius gali būti bet kuris, net ir negimęs asmuo (CK 2.2), tačiau skolininku gali būti tik veiksnus asmuo, nes tiek pareigai, tiek atsakomybei už jos neįvykdymą atsirasti būtina, kad asmuo suvoktų savo veiksmų esmę ir juos galėtų valdyti. Kadangi prievolė yra kreditoriaus ir skolininko santykis, tai šie santykiai pasižymi santykinumo savybe. Santykinumas reiškia, kad teisės ir pareigos iš prievolės gali atsirasti tik jos šalims t.y. kreditoriui ir skolininkui. Deja, santykinumas turi prievolių teisėje keletą išimčių. Visų pirma, tai, kad prievoliniai teisiniai santykiai tarp šalių t.y. kreditoriaus ir skolininko gali susiklostyti jiems tiesiogiai nedalyvaujant, o tai įgalina daryti atstovavimo institutas. Antra, prievolės santykinumas netrukdo taikyti teisių perėmimo instituto (tiek universaliojo, tiek singularinio), arba dar plačiau asmenų pasikeitimo instituto. Vienos iš šalių prievolės dalyviai pasikeičia ir singularinio teisių arba pareigų perėmimo atveju- perleidus reikalavimo teisę (LR CK 6.101- 6.110). Verta atkreipti dėmesį, kad nepaisant santykinumo savybės prievoliniams teisinimas santykiams būdinga depersonifikacija, tai reiškia, kad daugeliu atveju nėra svarbu kreditoriaus ar skolininko asmuo, o svarbu tik įvardyti, kad turima reikalavimo teisė arba pareiga.⁵

Perleidžiant reikalavimo teisę, įvyksta asmenų pasikeitimas prievolėje. Iki 2000 m. CK įsigaliojimo buvo nurodomi du asmenų pasikeitimo prievolėje būdai: reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas. Ankstesnėje teisinėje praktikoje reikalavimo perleidimo ir skolos perkėlimo institutai buvo naudojami beveik išimtinai tarp fizinių asmenų. Nuo 2000m. CK naudojami trys asmenų pasikeitimo prievolėje būdai: reikalavimo perleidimas, skolos perkėlimas ir subrogacija.

Naudojantis reikalavimo teisių perleidimo institutu galima pakeisit šalis prievolėje nesugriaunant pačios prievolės.

---

⁵ Ten pat P55-56.

Reikalavimo teisių perleidimo instituto kilmė

Romėnų teisė davė pradžią Italų teisės mokyklos formavimuisi, kuri išaugo į vieną pirmųjų universitetų Europoje. Iki pat XIX a. daugelyje Europos valstybių romėnų teisės šaltiniai buvo laikyti pavyzdiniais. Kadangi modernioji teisė perėmė nemažai romėnų teisės principų, nenuostabu, kad šiandien plačiai naudojamo reikalavimo teisių perleidimo instituto pirminis reglamentavimas yra aptinkamas senovės romėnų teisėje.

Reikalavimo perleidimo institutas (*cessio*) buvo žinomas romėnų teisėje tačiau romėnų teisininkai prievolę laikė labai asmenišku dviejų ar daugiau asmenų teisiniu santykiu, todėl senoji *ius civile* nustatė, kad prievolės teisiniai padariniai liečia tik dalyvavusius ją nustatant asmenis. Plėtojantis ūkiniam gyvenimui, nuo šio principo iš dalies nutolta. Romoje pirmiausia, kaip asmenų pasikeitimas prievolėje, buvo žinomas ir pripažintas prievolės perkėlimas paveldėjimo būdu. Jau Dvylikos lentelių įstatymai numatė reikalavimo ir skolos padalijimo keliems asmenims įpėdiniams atsižvelgiant į paveldimą dalį.

Natūriniam ūkiui užleidus vietą prekybei, prievolės tapo reikšminga daugelio romėnų turto dalimi, todėl jas reikėjo padaryti lankstesnes. Tam buvo skirta *novacija* – atnaujinimas (*novatio*). Novacija turėjo trūkumų, kadangi norint pakeisti kreditorių, reikėjo ne tik senojo ir naujojo kreditoriaus, bet ir skolininko sutikimo ir net jo asmeninio dalyvavimo atliekant novaciją. Taip pat labai didelis nepatogumas buvo ir tai, kad nutraukus pradinę prievolę, baigdavosi ir jos garantijų galia (įkeitimo, reikalavimo pirmumo teisė ir pan.). Kadangi novacija nebuvo patrauklus prievolės šalių pasikeitimas, reikėjo rasti būdą kaip pakeisti prievolės kreditorių, nesugriaunant pačios prievolės, todėl šiam tikslui buvo panaudotas procesinio atstovavimo institutas.

„Kreditorius, norintis perleisti reikalavimo teisę – cedentas, skirdamas asmenį, kuriam nori perleisti savo teisę (cesionierių), savo atstovu, į ieškinio formulę įrašydavo išlygą, kad visa tai, ką cesionierius išieškos iš debitoriaus, jis turi teisę niekam neatsiskaitydamas įtraukti į savo turtą, toks atstovas buvo vadinamas *procurator in rem suam* – įgaliotuoju savo naudai. Toks netiesioginis cesijos būdas buvo netobulus dėl keleto priežasčių: visų pirma dėl to, kad ši sutartis buvo pavedimo sutartis, kuri buvo grindžiama išskirtiniu šalių pasitikėjimu, todėl ją bet kada buvo galima nutraukti, o antra pavedimo sutartį nutraukti galėjo cesionieriaus ar cedento mirtis, todėl tol, kol cesionierius neįgyvendino cedento reikalavimo, jo padėtis buvo netvirta. Be to cesionierius buvo tik procesinis cedento atstovas teisme, todėl debitoriaus prievolės įvykdymas tiesiogiai cedentui buvo visiškai teisėtas ir nutraukdavo prievolę, ir žinoma, cesionieriaus teises.

Atsižvelgiant į tai, kad cesionieriaus apsauga buvo netvirta, palaipsniui ją imta stiprinti. Pirmiausia praktika nustatė taisyklę, kad cesionieriaus, jau pateikusio ieškinį, įgaliojimus galima panaikinti tik dėl svarbios priežasties- *causa cognita*. Paskui imta praktikuoti *denuntiatio*- pranešimą skolininkui apie cesiją. Taip pat vėliau cesionieriui buvo suteikta savarankiškumo, analogiško kaip ir cedentui, ieškinio teisė, tik į jo formulę įtraukiama fikcija, kad cesionierius yra cedento įpėdinis.

Teoriškai romėnų teisė niekuomet nepripažino iš prievolės išplaukiančių teisių perleidimo. Cesionieriui, teikta tik teisminė jo interesų apsauga. Romėnai sakė: *cedere actionem*- perleisti ieškinį, o ne *cedere obligationem*- perleisti prievolę.

Cesijos būdu perleidžiamų teisių katalogas buvo išsamus. Ulpianas rašė: *Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“ (niekas begali perleisti kitam daugiau teisių, negu pats jų turi). Šis Ulpiano suformuluotas dėsnis išliko per amžius, jis taip pat reiškia, kad perleidžiama teisė pereina kartu su visomis jos užtikrinimo priemonėmis, bet galioja ir atsikirtimai, kuriuos skolininkas gali pareikšti cedentui. Kitaip tariant cesionierius įgydavo tiek pat teisių kiek ir cedentas. Leista kreditoriui perleisti ne visas teises, neleista perleisti teisių, kurios yra glaudžiai susijusios su kreditoriaus asmeniu. Kiekvieną teisę specialiu susitarimu buvo gali paversti neperleidžiama.

Digestuose nustatyta, tokia cedento atsakomybė: cedentas atsako už tai, kad prievolė tikrai egzistuoja ir yra teisiškai pagrįsta, tačiau neatsako už jos išieškojimą, įgyvendinimo realumą, jeigu cesija įvykdyta neatlygintinai.

Prireikus pradinį skolininką pakeisti, reikalauta kreditoriaus sutikimo. Dažniausia taip atsitikdavo perduodant palikimą kartu su reikalavimo teisėmis ir skolomis. Įpėdinis perdavęs palikimą be kreditoriaus sutikimo, turėjo atsakyti už palikimo skolas. Tačiau įvykdęs kreditorių reikalavimus, jis turėjo regresinį reikalavimą.⁶

Reikalavimo teisių perleidimo reglamentavimo pamatus padėjo ne tik Ulpinianas, tačiau prie šio instituto reglamentavimo prisidėjo ir imperatorius Anastazijus, kuris išleido įsakymą, *lex Anastazija*, saugantį skolininką⁷. Pagal šio imperatoriaus išleistą įsakymą buvo draudžiama reikalavimo teisių perpirkėjui išieškoti iš skolininko didesnės sumos, nei ta kuri buvo sumokėta už reikalavimo įsigijimą. Viena iš šio įsakymo tikslų buvo apriboti reikalavimo teisių supirkimą-perpardavimą, nes tai plačiai paplito to meto visuomenėje, ir tapo tam tikru verslu. Tačiau verta atkreipti, kad tas įsakymas apsaugojo skolininką ir visiškai nesirūpino cesionieriaus apsauga ir rizika dėl galimų kliūčių skolos išieškojimui ir galimų nuostolių patyrimui. Priimtas įsakymas neigiamai paveikė civilinę

⁶ Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 1999, P.226-227.

⁷ Покровский И.А. История Римского Права. Издание 3-е, исправленное и дополненное// <http://www.allpravo.ru/library/doc2527p/instrum3503/item3624.html>

apyvartą ir vos visiškai nepanaikino reikalavimo perleidimo sandorių, tačiau vėliau įsakymas buvo tikslintas ir keičiamas.

Reikalavimo perleidimo instituto raida užsienio šalių teisėje

Ilgą laiką Anglijos, kaip ir romėnų teisėje buvo pripažįstamas principas, kad reikalavimo teisė nėra perduodama, kadangi šis reikalavimas yra asmeninio pobūdžio ir atsiradęs iš konkrečių kreditoriaus ir skolininko teisinių santykių. Anglijos teismai iki XVI amžiaus nebuvo pasiruošę cesionieriaus apsaugai, kadangi buvo bijoma, kad nesąžiningi asmenys savo reikalavimus perleis teismo įgyvendinimo tikslais. Reikalavimo perleidimas Anglijoje pripažįstamas nuo 1925 metų. Reikia atkreipti dėmesį, kad Anglijos teisėje yra skiriami du reikalavimo teisių perleidimo būdai: įstatyminis perleidimas (legal assignment) ir teisėtas perleidimas (equitable assignment). Kad įstatyminis perleidimas (legal assignment) būtų galiojantis jis privalo atitikti šias sąlygas: turi būti rašytinis ir skolininkas privalo būti raštu informuotas apie reikalavimo perleidimą. Jei reikalavimo perleidimas įvyksta nesilaikant įstatyminio perleidimo taisyklių, o tik sudarius susitarimą tai jis pagal įstatymą bus pripažintas negaliojančiu, tačiau jis gali būti pripažintas kaip teisėtas perleidimas, kadangi teisėtam perleidimui (equitable assignment) nėra privalomas formos laikymasis ir skolininko informavimas apie reikalavimo perleidimą. Reikalavimo perleidimas Anglijos teisėje nėra laikomas savarankišku sandoriu, neapima pagrindinio sutarties sudarymo elementų dėl sutarties sudarymo. Pasitaiko atveju, kai cedentas perleidžia reikalavimą keletą kartų, tokiu atveju, jei cedentas reikalavimą yra perleidęs keletą kartų, tai pirmumo teisę turi tas cesionierius, kuris pirmas informavo skolininką apie reikalavimo perleidimą, o ne tas kuriam pirmam buvo perleistas reikalavimas.

Jungtinėse Amerikos Valstijose įstatymų leidyba liberalizavo proceso teisę ir padarė galą techniniam atskirymui tarp law (teisės) ir equity (teisingumo). Reikalavimo teisių perleidimas Jungtinėse Amerikos Valstijose pripažįstamas Nuosavybės įstatymu, vieningojo prekybos kodekso 9-102 straipsniu, 9-106 straipsnio 2 dalimi, 2-210 straipsniu. Pabrėžtina, kad JAV reikalavimo perleidimo galiojimui nereikia specialios formos bei skolininko informavimo ir kad cesionierius savo vardu, be cedento dalyvavimo gali pats pareikšti ieškinį skolininkui. JAV vieningo kodekso 9 straipsnyje yra norma apie *security interest* (kreditoriaus teisės į turtą, kuri įkeičiant yra užtikrinama

prievolė) pagrįstumą kilnojamiems daiktams ir reikalavimams. Kas perleidžia reikalavimą, siekdamas užtikrinti prievolės įvykdymą, įgyja *security interest*.⁸

Prancūzijoje reikalavimo teisių perleidimo sąvoka naudojama nuo XVII amžiaus ir buvo reguliuojama pirkimo pardavimo santykių ribose, kadangi cedentas visuomet yra perleisto reikalavimo pardavėjas, cesionierius – pirkėjas. Tokiai reikalavimo teisių perleidimo sampratai įtakos turėjo tai, kad Prancūzijoje reikalavimo teisių perleidimo sutartis nėra pripažįstama „abstrakčiu“ nuo kauzalinių susitarimų teisiškai nepriklausomu sandoriu, perleidimo sutartis turi būti įforminta ta pačia sutarties forma kaip ir pagrindinė sutartis, o tai išplaukia iš to, kad cesijos metu reikalavimo „tiekinimas“ tarp cedento ir cesionieriaus įvyksta perduodant reikalavimą pagrindžiantį dokumentą, jeigu tik šalys dėl to susitarė. Tačiau labai svarbu pastebėti, kad trečiųjų asmenų atžvilgiu reikalavimas pripažįstamas perleistas tik tada, kai skolininkas teismo arba notariniu dokumentu cesionaro atžvilgiu perleidimą akceptavo. Galima daryti išvadą, kad kol skolininkui reikiama forma nėra pranešta apie reikalavimo perleidimą, skolininkas gali prievolę įvykdyti kreditoriui ir tai bus tinkamas įvykdymas.

Prancūzijos civilinis kodeksas skolininko pakeitimą vadina delegavimu - delegation (1275-1278 str.). Delegavimas reiškia, kad pakeičiamas ne tik ankstesnis skolininkas, bet jo atžvilgiu pasibaigia ir ankstesnė prievolė. Esant visiškam delegavimui, vietoj buvusios prievolės atsiranda nauja, kuri laikoma nesusijusią su ankstesne prievole, jeigu kreditorius pareiškia, kad jis atleidžia ankstesnį skolininką nuo prievolės. Jeigu kreditorius tokio pareiškimo nepadaro, tai skolininkas išlieka prievolinku tol, kol nebus įvykdyta prievolė. Ši situacija vadinama daliniu delegavimu. Delegavimo institutu garantuojamas ne tik prievolės realumas, bet ir jos visiškasis įvykdymas. Kitaip, negu perkeliant skolą, delegavimo atveju naujasis skolininkas negali prieštarauti kreditoriui tais klausimais, kurie buvo keliami ankstesniojo skolininko kreditoriaus atžvilgiu.

Vokietijos praktikoje bendruomeninės teisės laikais buvo pripažintas reikalavimo teisės perleidimas, tačiau vyko daug diskusijų kada ir kaip turi būti pripažįstamas reikalavimo perleidimas. Vieni teisininkai teigė, kad reikalavimas yra neperleidžiamas ir todėl cesionierius įgyja visais atvejais svetimos prievolės, kaip savos įvykdymo teisę. Kiti teisininkai teigė, kad cedentas lieka reikalavimo teisės perleidimo savininku tik tol kol skolininkas cesionaro pranešimu sužino apie perleidimą. Tačiau Vokietijos civilinis kodekse įsitvirtino nuomonė, kad cesionaras reikalavimo teisės perleidimo sutartimi tampa vieninteliu kreditoriumi ir todėl, turi prieštarauti, jeigu

---

⁸ Zweigert K., Kotz H. Lyginamosios teisės įvadas. Vilnius: Eugrimas, 2001. P 386.

skolininkas savo pareigą cedentui įvykdo motyvuodamas tuo jog nežinojo apie reikalavimo perleidimą. Todėl sudarius reikalavimo teisių perleidimo sutartį cesionierius pereina į buvusio kreditoriaus vietą ir nėra būtina pranešti skolininkui ar reikalauti jo sutikimo. Vokietijos civilinis kodeksas, reikalavimo teisių perleidimą laiko abstrakčiu (nepriklausomu nuo pagrindinio susitarimo) sandoriu ir taip pat nenumato konkrečios cesijos formos. Vokietijos civilinis kodeksas laikosi pozicijos, kad reikalavimo perleidimas yra savarankiškas sandoris, todėl jei reikalavimas perleidžiamas remiantis pirkimo ir pardavimo sutartimi arba užtikrinimo susitarimu, pirkėjas ir užtikrinimo gavėjas iš esmės lieka reikalavimo savininku ir tada, jeigu pirkimo pardavimo sutartis vėliau paskundžiama dėl suklydimo arba nutraukiama, arba jei laiduotas reikalavimas būtų neapmokėtas.

Šveicarijos prievolių įstatymas reikalauja sudaryti rašytinę sutartį, kitokios formos reikalavimo perleidimas gali būti pripažintas negaliojančiu (165 str. 1 d.). Pagal, Šveicarijos, taip pat Prancūzijos ir Lietuvos teisę, cesionarijaus ir cedento santykiuose cesija laikoma įvykusia nuo sutarties pasirašymo momento (LR CK 6.109 str.). Trečiojo asmens ir skolininko cesija laikoma galiojančia nuo skolininko supažindinimo su sutartimi ar pranešimo apie cesiją gavimo momento (LR CK 6.109 str. 5 d.; Prancūzijos CK 1690 str.). Nuo reikalavimo perleidimo įsigaliojimo momento skolininkas tampa naujo kreditoriaus prievolinku (LR CK 6.101 str. 2 d.; Šveicarijos PĮ 167 str.). Pagal Vokietijos civilinio kodekso 398 paragrafo nuostatas, cesija įsigalioja visų asmenų atžvilgiu nuo sutarties pasirašymo momento. Skolininkas turi teisę reikalauti iš kreditoriaus dokumento, patvirtinančio reikalavimo perleidimo egzistavimą. Ši teisė išnyksta, jeigu skolininkui apie cesijos buvimą pranešama raštu (LR CK 6.109 str.; Vokietijos CK 410 paragr.). Priimta, kad su reikalavimo teise kartu pereina ir visos papildomos teisės, susijusios su prievole (LR CK 6.101 str. 2 d.; 6.104 str.; Prancūzijos CK 1692 str.; Vokietijos CK 401 paragr.; Šveicarijos PĮ 170 str.).

Perduodamas reikalavimo teisę cedentas atsako už prievolės įvykdymą tik tuo atveju, jeigu tai numatyta sutartyje kaip papildoma garantija dėl cesijos (LR CK 6.105 str.; Prancūzijos CK 1693, 1695 str.; Vokietijos CK 437, 438 paragr.; Šveicarijos PĮ 171 str.). Skolininko prievolė naujam kreditoriui gali būti tik pagrindinėje sutartyje numatytose ribose. Todėl skolininkas naujajam kreditoriui gali pareikšti visas pretenzijas ir priešpriešinius reikalavimus kaip ir pirmajam kreditoriui (LR CK 6.107 str.; Vokietijos

CK 404 paragr.; Šveicarijos PĮ 169 str.). Ši taisyklė netaikoma perimant vertybinius popierius (LR CK 6.104 str. 5 d.)⁹.

Anglijos ir JAV teisėje skolininko pakeitimas vadinamas novacija (atnaujinimu), tačiau šis institutas daugiau siejamas su prievolės pasibaigimu, nei jos įvykdymu.

---

⁹ Stanislovas R. Komerčinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005. P 173.

Reikalavimo teisių perleidimo institutas Lietuvoje

Reikalavimo teisių perleidimo instituto palyginimas 1964 m. ir- 2000 metais priimtame CK

1964 m. Lietuvoje galiojusiam CK reikalavimo teisių perleidimui reglamentuoti buvo skirti 5 straipsniai: 238-241, kurie apibūdino reikalavimo perleidimo sąlygas, perleidusio reikalavimą kreditoriaus pareigas ir atsakomybę, prievolės įvykdymą pradiniam kreditoriui, nepranešus apie reikalavimo perleidimą, galimus skolininko atsikirtimus prieš naujojo kreditoriaus reikalavimus, 243 straipsnis reiglamentavo reikalavimo perleidimo ir skolos perkėlimo sutarties formą. Šie institutai teisinėje praktikoje buvo naudojami beveik išimtinai tarp fizinių asmenų, o reikalavimo perleidimo sandoris buvo laikomas abstrakčiu sandoriu (tai reiškia buvo atsieta nuo savo pagrindo). Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, plėtojantis ekonominiams santykiamspastebėtas cesijos reikšmės padidėjimas. Tai lėmė ir subjektinį šio instito sudėties pasikeitimą, bei platesnį taikymą. Bet tai, kad 1964 m. CK normose nebuvo pakankamai aiškių cesijos ribojimų, palyginti skurdus šio instituto teisinis reglamentavimas lėmė ir neigiamus reiškinius- kai kurie ūkio subjektai naudodamiesi šiais institutais slėpė savo lėšų judėjimą, siekdami išvengti mokesčių mokėjimo.¹⁰

Verta atkreipti dėmesį, kad tiek senajame CK, tiek ir dabar galiojančiame CK reikalavimo teisių perleidimo sąvoka yra apibūdinama vienodai, tačiau naujame CK kaip jau ir buvo paminėta anksčiau, santykių reglamentavimas yra gerokai praplėstas.

Galiojant 1964 m. CK nebuvo nuostatos, kad be skolininko sutikimo draudžiama perleisti reikalavimą, jeigu kreditoriaus asmuo turi skolininkui esminės reikšmės, šia nuostata buvo papildytas naujasis CK. Taip pat dabartiniams CK yra praplėsta nuostata dėl reikalavimo teisės perleidimo pagrindų. Remiantis CK 6.102 straipsniu reikalavimą draudžiama perleisti jei kreditoriaus asmuo turi skolininkui esminės reikšmės, taip pat atsiranda ir papildomos nuostato, kad reikalavimas negali būti perleistas jei negalimas išieškojimas ir dar vienas naujas pagrindas, lyginant su 1964 m. galiojusio CK, jog reikalavimo negalima perleisti atliekant tarnybines pareigas teisėjui, prokurorui ar advokatui, kurie dėl šio reikalavimo iškeltoje byloje atlieka tarnybines pareigas.

---

¹⁰ Ambrasienė D., Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai// Jurisprudencija. 2002. T 28 (20). P. 103

1964 m. galiojusiame CK nebuvo reglamentuojamas reikalavimo teisę užtikrinančių papildomų teisių, perleidžiančių reikalavimą padėtis. Subsidiarus papildomų, užtikrinančių prievolių pobūdis reikštų, kad papildomos teisės negali būti perduodamos atskirai nuo pagrindinių, o tai reiškia, kad jei reikalavimo teisė yra perleidžiam cesijos sutartimis, tai ir papildomo užtikrinančios prievolės taip pat turi būti perleidžiamos kartu su pagrindine prievole. Taip pat dabar galiojančiame CK yra išspręstas klausimas dėl nepakankamai apibrėžto reikalavimo perleidimo, arba, reikalavimo, kurio įvykdymo terminas dar nėra suėjęs perleidimo. Jei yra perleidžiamas nepakankamai apibrėžtas reikalavimas, tai naujasis kreditorius patenka į tokią pačią padėtį į kokią patektų ir ankstesnis kreditorius, todėl naujojo kreditoriaus teisės nėra pažeidžiamos. Svarbu tik tai, kad perleidžiamas reikalavimas būtų galiojantis, nes jei perleistas reikalavimas yra negaliojantis, tuomet vis atsakomybė tenka pirminiam kreditoriui.

Reikalavimo teisių perleidimo sąlygos dabar galiojančiame LR CK

Šiuo metu galiojančiame CK reikalavimo perleidimą reglamentuoja 6.101-6.110 straipsniai. Analizuojant CK 6 knygos VI skyrių, galima išskirti reikalavimo perleidimo sutarties būtinumą, kuri yra sudaroma tarp pradinio kreditoriaus ir naujojo kreditoriaus. Šios sutarties galiojimui jokios įtakos neturi nepranešimas skolininkui apie reikalavimo perleidimą arba skolininko nesutikimas su reikalavimo perleidimu, išskyrus vienintelį atvejį, kai draudžiama perleisti reikalavimą be skolininko sutikimo – kai kreditoriaus asmuo skolininkui turi esminės reikšmės (CK 6.101 str. 5 d.), pavyzdžiui, įvykdyti prievolę kitam kreditoriui būtų daug sunkiau arba gydytojo reikalavimas gauti iš paciento honorarą už gydymą. Reikalavimo perleidimo sutarties formai įstatymas kelia tokius pat reikalavimus kaip ir pagrindinei prievolei (CK 6.103 str.). Jeigu reikalavimas atsirado, pavyzdžiui, iš sutarties, kuriai reikėjo paprastos rašytinės formos, tai ir reikalavimo perleidimo sutartis turi būti sudaryta mažiausiai paprasta rašytine forma (gali būti ir notarine). Antraip cesijos šalys gali nebeteikti teisės remtis liudytojų parodymais, įrodinėdamos sutarties sudarymo ar įvykdymo faktą (CK 1.93 str. 2 d.). Jeigu nebus laikomasi privalomos notarinės formos (pavyzdžiui, perleidžiant reikalavimą, susijusį su nekilnojamuoju daiktu), tai tokia sutartis apskritai negalios (CK 1.93 str. 3 d.). Be to, jei pagrindinę prievolę pagrindžiančiai sutarčiai reikėjo teisinės registracijos, tai ir reikalavimo perleidimo sutartį taip pat privalu įregistruoti. Jei tai nebus padaryta, reikalavimo perleidimas vis dėlto galios, bet galios tik tarp cedento ir cesionarijaus ir negalės būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis (CK 1.75 str. 2 d.).

Taip pat būtina pabrėžti, kad perleisti galima tik reikalavimą, kurį leidžia perleisti pirminė sutartis. Negalima perleisti reikalavimo kai: tai draudžia pirminę prievolę pagrindžianti sutartis (CK 6.101 str. 1 d.); tai draudžia įstatymas (CK 6.101 str. 1 d. pavyzdžiui, draudžiama perleisti reikalavimą, kurio atžvilgiu negalimas išieškojimas CK 6.102 str. 1 d.), taip pat draudžiama perleisti reikalavimą teisėjui, prokurorui ar advokatui, kurie dėl šio reikalavimo iškeltoje byloje atlieka savo tarnybines pareigas (CK 6.102 str. 2 d.); reikalavimas neatsiejamai susijęs su kreditoriaus asmeniu (CK 6.102 str. 3 d. pavyzdžiui, iš šeimos teisės kylantys reikalavimai, reikalavimas atlyginti žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo ir kt.), taip pat draudžiama perleisti reikalavimo dalį, esant nedalomai prievolei (CK 6.25 str.).

Reikalavimas turi būti apibrėžtas ne absoliučiai, o pakankamai, t. y. jo atsiradimo momentu mažiausiai turi būti aiškūs jo turinys, dydis ir skolininkas. Kadangi galima perleisti tiek esamą, tiek būsimą reikalavimą (CK 6.101 str. 3 d.).

Reikalavimo perleidimo pasekmė – naujojo kreditoriaus atsiradimas, išnykus senajam (kai perleidžiamas visas reikalavimas) ar jam liekant (perleidus tik dalį reikalavimo). Be to, pažymėtina, kad naujajam kreditoriui kartu su pagrindiniu reikalavimu pereina ir prievolės įvykdymui užtikrinti nustatytos teisės bei kitos papildomos teisės (CK 6.101 str. 2 d.).

Reikalavimo perleidimas nenutraukia ieškinio senaties termino eigos (CK 1.128), nekeičia prievolės įvykdymo termino, būdo, vietos ir pan. Perleidus reikalavimą, skolininko teisinė padėtis nesikeičia. Kalbant apie statybos rangos santykius, įstatymai nedraudžia generaliniam rangovui perleisti subrangovui savo turimą reikalavimo teisę užsakovui. Tokie draudimai galėtų būti numatyti tik šalių tarpusavio susitarimais.

Tam, kad būtų galima perleisti reikalavimo teisę pagal statybos rangos sutartis ir perleidimas būtų laikomas teisėtu, turi egzistuoti visos žemiau nurodytos aplinkybės:

1) privalo būti prievolė, iš kurios atsirado teisė, esanti reikalavimo perleidimo dalyku. Pagal statybos rangos prievolinius santykius rangovui atlikus sutartus darbus, užsakovas turi pareigą už juos atsiskaityti. T.y. generalinis rangovas turi turėti galiojančią reikalavimo teisę į užsakovą.

2) sandoris, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujajam kreditoriui reikalavimo teisę (perleidimo pagrindas). Šioje situacijoje tai būtų rangos sutartis tarp užsakovo ir generalinio rangovo, kurios pagrindu užsakovas yra skolingas generaliniam rangovui, o šis savo ruožtu, turėdamas įsiskolinimą subrangovui, perleidžia jam būtent šį reikalavimą.

3) pats reikalavimo perleidimo (cesijos) sandoris, kuriuo perleidžiama reikalavimo teisė (kartu ir atsisakoma turimos reikalavimo teisės, kuri yra perleidžiama) - tai sutartis tarp generalinio rangovo ir subrangovo, dėl gen. rangovo turimos reikalavimo teisės užsakovui perleidimo subrangovui.

CK numato tam tikrus atvejus, kada reikalavimo teisė negali būti perleista. CK 6.102 straipsnis draudžia perleisti tokį reikalavimą, kurio atžvilgiu negalimas išieškojimas. Toks draudimas reiškia, kad kreditorius gali perleisti tik galiojančią reikalavimą, t. y. tokį, kurį galima įgyvendinti. Negalima perleisti neegzistuojančios, negaliojančios reikalavimo teisės; teisės, kurios negalima įgyvendinti dėl to, kad skolininkas tapęs nemokiu dar iki teisės perleidimo ir pan.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra pažymėjęs, jog CK 6.102 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas perleisti tokį reikalavimą, dėl kurio negalimas išieškojimas, be kita ko, reiškia ir draudimą perleisti reikalavimą, kurio pradinis

kreditorius neturi arba turi negaliojantį reikalavimą, nes tokio reikalavimo neįmanoma įgyvendinti, t. y. patenkinti. Taigi, jei reikalavimo perleidimo metu skolininkas (užsakovas) buvo atsiskaitęs su pradiniu kreditoriumi (generaliniu rangovu) ir sumokėjęs šiam skolą, iš kurios kildinama perleidžiama reikalavimo teisė, tai reiškia, kad cesijos sutartimi pradinis kreditorius perleido reikalavimo teisę, kurios jis neturėjo.

Tačiau netgi generaliniam rangovui ir perleidus negaliojančią reikalavimo teisę, subrangovas gali imtis t. t. priemonių ir įgyvendinti savo teises, kadangi pradinis kreditorius atsako naujam kreditoriui už šiam perduoto reikalavimo negaliojimą (CK 6.105 straipsnio 1 dalis). Tokiais atvejais naujasis kreditorius - subrangovas - turi teisę reikalauti pripažinti cesijos sutartį negaliojančią ir kad pradinis kreditorius t.y. generalinis rangovas atlygintų nuostolius.

Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas akcentavo, jog perleidžiant reikalavimo teisę pagal cesijos sutartį, ji yra ribojama užsakovo ir generalinio rangovo sutartinių santykių. Taigi subrangovas, perimdamas generalinio rangovo reikalavimo teisę užsakovui pagal cesijos sutartį, galėtų perimti šią teisę tik tokios apimties, kokio dydžio įsipareigojimą užsakovas turi generaliniam rangovui reikalavimo perleidimo sutarties sudarymo metu. Pavyzdžiui, jei generalinis rangovas pateikė užsakovui sąskaitas-faktūras už 200 tūkstančių litų, tai subrangovui jis gali perleisti reikalavimą būtent 200 tūkstančių litų neviršijančiai sumai.

Pažymėtina, jog cesijos sutartimi subrangovo ir užsakovo nesusieja tiesioginiai santykiai, t.y. subrangovas už savo darbų vykdymą ir toliau lieka atsakingas rangovui, o rangovas lieka įpareigotas atsiskaityti. Cesijos sutartimi yra perleidžiamas tik reikalavimas nustatytai sumai. Subrangovas perima tik tokio dydžio reikalavimą, kokį generalinis rangovas turėjo užsakovui. Užsakovas atsakingu subrangovui tampa atsiskaityti ne už visus jo atliktus darbus, o tik pagal cesijos sutartį sumokėti jam reikalaujamą sumą. Todėl kalbant straipsnio prasme, cesijos sutartis nėra laikoma sutartimi, pagal kurią subrangovas tampa atsakingas tiesiogiai užsakovui, o ne generaliniam rangovui. Cesijos sutartis nekeičia subrangovo ir generalinio rangovo tarpusavio santykių, ir generalinio rangovo atsakomybės prieš užsakovą dėl subrangovo darbų. Jei subrangovo reikalavimas pagal cesijos sutartį nėra visiškai patenkinamas, t.y. gen. rangovo įsiskolinimas subrangovui yra didesnis, nei užsakovo skola jam, tai likusią dalį subrangovui sumokėti lieka įsipareigojęs generalinis rangovas.

Reikalavimo teisės perleidimas neturi įtakos skolininko gynybai nuo pareikšto reikalavimo - skolininkas turi teisę pareikšti naujojo kreditoriaus reikalavimui visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo

pranešimą apie reikalavimo teisės perleidimą. Taigi, jau aptartame modelyje užsakovas, kaip skolininkas, gali reikšti subrangovui tuos pačius prieštaravimus, kokius būtų galėjęs reikšti generaliniam rangovui, ir atvirkščiai - negali remtis tomis aplinkybėmis, kurias prieš subrangovą gali panaudoti tik generalinis rangovas, pvz., dėl atliktų darbų trūkumų, dėl vėluojamų terminų ir pan.

Pradinio kreditoriaus pareigos

Pradiniam kreditoriui (cedentui), jau perleidusiam reikalavimą, atsiranda tam tikros pareigos naujojo kreditoriaus (cesionarijaus) atžvilgiu. Svarbiausios iš jų– tai pareiga perduoti naujam kreditoriui dokumentus, patvirtinančius reikalavimo teisę ir papildomas teises (CK 6.104 str.), bei pareiga atsakyti naujam kreditoriui už perleisto reikalavimo negaliojimą (CK 6.105 str. 1 d.). Taigi cedentas privalo perduoti cesionarijui visus dokumentus, patvirtinančius reikalavimo teisę ir papildomas teises. Jeigu minėti dokumentai reikalingi ir cedentui (dažniausiai taip ir būna), tai jis privalo cesionarijui perduoti įstatymo nustatyta tvarka (dažniausiai notaro) patvirtintas dokumentų kopijas (CK 6.104 str. 1 d.). Jeigu perleidžiamas reikalavimas, kurio įvykdymas užtikrintas įkeitimu (hipoteka), tai tokio reikalavimo perleidimas turi būti pažymimas hipotekos registre (CK 6.104 str. 2 d.). O kai perleidžiamos visos reikalavimo teisės, cedentas turi perduoti cesionarijui ne tik dokumentus, bet ir turimą įkeistą turtą.

Kai skolininkas yra išdavęs cedentui pareikštinį skolos dokumentą, tai perleidžiant reikalavimą tereikia naujam kreditoriui perduoti tą dokumentą (CK 6.104 str. 5 d.). Jokių kitų dokumentų tokiais atvejais perduoti nereikia. Svarbi šiuo atveju dar viena taisyklė: visas išlaidas, susijusias su dokumentų įforminimu (tarp jų ir notaro honorarą ir, jeigu reikia, vertimo išlaidas) ir perdavimu (CK 6.104 str. 4 d.), apmoka pradinis kreditorius, jeigu, aišku, šalys nesusitarė kitaip.

Cedentas atsako cesionarijui tik už perduoto reikalavimo negaliojimą, bet neatsako už tai, kad skolininkas jo neįvykdo (CK 6.105 str. 1 d.). Taigi cesionarijus prisiima iš cedento prievolės neįvykdymo riziką, todėl verslininkas turėtų būti atsargus, ryždamasis perleisti reikalavimą. Aišku, cedentas, perleisdamas reikalavimą, gali cesionarijui laiduoti, kad skolininkas įvykdys prievolę. Tokiu atveju cedentas solidariai atsakys už skolininko prievolės neįvykdymą cesionarijui. Iki šiol kalbėjau apie cedento ir cesionarijaus santykius perleidžiant reikalavimą. Ne mažiau svarbus vaidmuo tenka ir skolininkui, nuo kurio ir priklauso, ar perleidžiamas reikalavimas bus įvykdytas.

Skolininko apsauga cesijos atveju

Reikalavimo perleidimas neturi pažeisti skolininko teisių ir labiau suvaržyti jo prievolės. Perleidus reikalavimą, skolininko padėtis lieka tokia pat kaip ir prieš tai. Be to, lieka tas pats skolininkas, skirtingai nei kreditorius, kuris, kaip minėjo autorius, pasikeičia. Kaip tik dėl šios priežasties (skolininkas nesikeičia) skolininkas turi teisę reikšti naujojo kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą (CK 6.107 str. 1 d.). Pavyzdžiui, ieškinio senaties terminui suėjus iki reikalavimo perleidimo, skolininkas gali reikalauti taikyti ieškinio senatį ir po perleidimo, t. y. jau prieš naująjį kreditorių. Tačiau, siekdamas apginti sąžiningą naująjį kreditorių, įstatymo leidėjas nustato išimtį iš minėtos taisyklės.

Kai reikalavimas perleistas perdavus (atlygintinai arba neatlygintinai) skolininko išduotą skolos dokumentą, skolininkas nebegali atsikirsti naujam kreditoriui, motyvuodamas tuo, kad prievolė yra apsimestinė, fiktyvi ar reikalavimo perleidimas yra draudžiamas, jeigu naujasis kreditorius, yra sąžiningas, t. y. perleidžiant reikalavimą tų aplinkybių nežinojo ir neturėjo bei negalėjo žinoti (CK 6.107 str. 2 d.).

Negana to, kad, perleidus reikalavimą, skolininkui išlieka visi atsikirtimai, skolininkas, turintis priešpriešinį reikalavimą pradiniam kreditoriui, net gali įskaityti naujojo kreditoriaus reikalavimą, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus (CK 6.108 str.). Tai yra akivaizdžiai nenaudinga naujam kreditoriui. Todėl verslininkas, ketindamas įgyti reikalavimą, turėtų išsiaiškinti pradinio kreditoriaus ir skolininko santykius: ar neturi skolininkas pradiniam kreditoriui priešpriešinių reikalavimų, kuriuos jis galės įskaityti jau po cesijos, t. y. jau į naujojo, o ne senojo kreditoriaus reikalavimą.

Reikalavimo perleidimas tarp pradinio ir naujojo kreditoriaus galios net ir nepranešus apie tai skolininkui (išskyrus vienintelį atvejį, kai reikia skolininko pritarimo). Tačiau reikalavimo perleidimo faktą galima panaudoti prieš skolininką ir trečiuosius asmenis tik nuo to momento, kai skolininkas gavo arba turėjo gauti pranešimą apie cesiją (CK 6.109 str. 1 d.). Tai reiškia, kad skolininkui reikalavimo perleidimas negalioja, kol jam nepranešta. Todėl visiškai pagrįstai atrodo taisyklė, kad jei skolininkui nepranešta apie reikalavimo perleidimą, prievolės įvykdymas pradiniam kreditoriui yra tinkamas (CK 6.106 str. 1 d.). Juk skolininkas paprasčiausiai nežino, kad yra jau kitas kreditorius. Ši taisyklė naudinga skolininkui, kuris yra silpnesnioji prievolės šalis ir ginamas siekiant nustatyti teisingą jo ir kreditoriaus teisių ir pareigų balansą. Tačiau taisyklė nenaudinga

naujam kreditoriui (cesionarijui). Todėl verslininkas cesionarijus turėtų pasirūpinti, kad skolininkui būtų pranešta apie reikalavimo perleidimą.

Pranešimu apie reikalavimo perleidimą laikomas sutarties dėl reikalavimo perleidimo perdavimas naujam kreditoriui ir šios sutarties pateikimas skolininkui (CK 6.109 str. 5 d.). Skolininkas privalo įvykdyti prievolę cesionarijui tik tada, kai šis ne tik pareiškia reikalavimą, bet ir pateikia šio reikalavimo priklausymą jam patvirtinančią cesijos sutartį.

Skolininkas turi būti tikras, kad jo kreditorius dabar yra jau kitas asmuo ir kad, įvykdžius šiam asmeniui prievolę, nereikės jos vykdyti dar kartą pradiniam kreditoriui. Todėl įstatyme ir yra įtvirtinta tiek daug minėtų skolininko apsaugos cesijos atveju taisyklių.

Kai reikalavimas buvo perleistas kelis kartus, prievolės įvykdymas vienam iš paskesnių kreditorių laikomas tinkamu, CK nėra nurodytas kreditoriaus eiliškumas t.y. kuris turi pirmas teisę į prievolės įvykdymą. CK 6.106 straipsnis nustato, kad kai kyla ginčas, kam priklauso reikalavimas, skolininkas turi teisę atsisakyti mokėti konkrečiam kreditoriui ir gali prievolę įvykdyti mokėdamas suma į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą.

Reikalavimo perleidimas ir įskaitymas

Reikalavimo teisės perleidimas naujam kreditoriui neturi esminės įtakos įskaitymo teisei. Tačiau, svarbu žinoti, jog ne visada skolininkas gali panaudoti įskaitymą naujo kreditoriaus atžvilgiu. Skolininkas, turintis priešpriešinį reikalavimą pradiniam kreditoriui, negali įskaityti naujo kreditoriaus reikalavimo, jeigu: priešpriešinio reikalavimo įgijimo metu skolininkas žinojo apie reikalavimo perleidimą; išieškojimo pagal reikalavimą senaties terminas suėjo po to, kai skolininkas sužinojo apie reikalavimo perleidimą. Įskaitant tokias skolas būtina vadovautis CK 6.54 str., 6.55 str. straipsnių nuostatomis. Tarp šalių esant susitarimui dėl kelių skolų įskaitymo tvarkos vadovaujamosi susitarimu.

Sudarant tarpusavio atsiskaitymų suderinimo aktą ar kitą panašų dokumentą, kuriuo šalys pareiškia savo valią įskaityti abipuses skolas (bei nustato sąlygas, skolos likučiui sumokėti) – laikoma, jog įmonių tarpusavio skolos pasibaigė įskaitymo būdu. Dažnai pasitaiko, kai pasirašomi „skolų suderinimo aktai“ nors šalys nesiekia pabaigti tarpusavio prievolių įskaitymu, o tik patikrinti ar jų turimi duomenys apie partnerių įsiskolinimus (ir įsiskolinimus partneriams) yra tikslūs.

Tačiau būtina žinoti, jog takoskyra tarp vadinamojo „skolų suderinimo“ (su tikslu patikrinti turimus duomenis) ir abipusių reikalavimų įskaitymo (kai siekiama pabaigti tarpusavio prievolės įskaitymu) yra nežymi. Kilus ginčui tarp šalių viena šalis visada gali imti tvirtinti, jog pasirašant „skolų suderinimą“ iš tiesų buvo siekta tarpusavio prievolių pabaigos. Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs: „...jeigu prievolės šalys surašo skolų suderinimo ar įskaitymo aktą, kuriame nurodo, kokios sumos yra įskaitomos, tai yra pakankamas pagrindas, kad dvi šalys padarė pareiškimus dėl prievolių įskaitymo. Rašytinio akto pasirašymo metu juridinio asmens atstovai ne tik daro pareiškimus dėl savo prievolių įskaitymo, bet ir yra informuojami apie kito asmens atliekamą įskaitymą. <...> Atstovo, turinčio įgaliojimus veikti už atliekant įskaitymą dalyvaujantį asmenį, pasirašymas įskaitymo akte sukuria atstovaujajam teises ir pareigas – prievolės pasibaigimo įskaitymu“.¹¹

Tarp įmonių finansininkų įprasta periodiškai apsikeisti dokumentais, patvirtinančiais įmonių tarpusavio įsiskolinimų balansą – vadinamieji „skolų suderinimai“. Tokiu elgesiu siekiama užkirsti kelią netikslumams, vėlesniems ginčams ir nesutarimams dėl tarpusavio finansinių įsipareigojimų it t.t. Tačiau, atliekant panašaus pobūdžio veiksmus, būtina suprasti kokią teisinę reikšmę šie dokumentai turi (ar įgyja tam

¹¹ LAT 2003 m. rugsėjo 24 d. nutartyje byloje 3k-3-858/2003

tikrų aplinkybių kontekste). Įskaitymas – vienašalis ar dvišalis, visgi yra sandoris sukeliantis teisinės pasekmes jį sudariusiam asmeniui (asmenims), todėl jį pasirašantis asmuo turi turėti tam įgaliojimus.

Hipotekos perleidimas, perleidžiant reikalavimo teisę

Perleidžiant reikalavimą, dažnai pasitaiko atveju, kad prievolė yra užtikrinta nekilnojamo turto hipoteka, todėl susiduriama su problema kaip perleisti hipoteką kaip pagrindinės prievolės įvykdymą užtikrinančią daiktinę teisę.

Hipotekos reikalavimo perleidimą Lietuvoje reglamentuoja CK. Kreditoriaus teisę perleisti hipotekos reikalavimą, t. y. atlikti hipotekos cesiją ir cesijos atlikimo tvarką nustato CK 4.198 straipsnis, numatantis, kad kreditorius hipotekos reikalavimą gali perleisti kitam asmeniui, jei hipotekos sutartyje (lakšte) nenumatyta kitaip, laikantis bendrų reikalavimo teisės perleidimą reglamentuojančių taisyklių, nustatytų CK šeštosios knygos normose ir įtvirtinančių pamatinę nuostatą, kad kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti turimą reikalavimą kitam asmeniui, jeigu tai neprieštarauja įstatymui ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nėra susijęs su kreditoriaus asmeniu (CK 6.101 str.). Perleidžiant reikalavimo teisę pagal pagrindinę prievolę, naujam kreditoriui turi pereiti ir teisės, nustatytos užtikrinti prievolės įvykdymą, ir kitos papildomos teisės. Taigi, perleidus reikalavimą, asmeniui, įgijusiam hipotekos reikalavimą, *ipso jure* pereina ir ankstesnio hipotekos kreditoriaus turėtos teisės, jei šalys nesusitaria kitaip¹².

Vadovaujantis LR CK hipotekos reikalavimas naujam kreditoriui perleidžiamas perduodant hipotekos lakštą indosamentu, kurį savo ruožtu reikia įregistruoti hipotekos registre.

Pagrindinė teorinė problema, kylanti šiame kontekste, ar hipotekos reikalavimas gali būti perleistas atskirai nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui jis yra skirtas užtikrinti, t. y. ar galima perleisti hipotekos reikalavimą prieš tai neperleidus reikalavimo pagal pagrindinę prievolę?

Analizuojant hipotekos, kaip daiktinės teisės, požymius, pažymėtina, kad bendriausiu požiūriu daiktinę teisę galima apibūdinti kaip absoliučią asmens teisę į daiktą. Tuo tarpu tikslus daiktinės teisės apibrėžimas pateikiamas CK 4.20 straipsnyje, kur daiktinė teisė apibrėžiama kaip absoliuti teisė, pasireiškianti teisės turėtojo galimybe įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ar tik kai kurias šias teises.

Visuotinai pripažįstama, kad svarbiausias daiktinės teisės požymis yra jos absoliutumas, pasireiškiantis tuo, kad vieno konkretaus asmens teisė į daiktą suponuoja neapibrėžtos grupės, t. y. visų aplinkinių asmenų, pareigą netrukdyti šia teise naudotis ją turinčiam asmeniui. Tuo daiktinė teisė iš esmės skiriasi nuo santykinės (sąlyginės)

---

¹² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 141.

prievolių teisės, kuri suprantama kaip vieno ar kelių konkrečių asmenų teisė reikalauti iš kito konkretaus asmens ar asmenų atlikti tam tikrus veiksmus ar susilaikyti nuo jų. Tačiau tam, kad kurią nors teisę būtų galima pripažinti daiktine, būtini mažiausiai dar du, jos absoliutų pobūdį išreiškiantys požymiai - tai sekimo teisė (pranc. *te droit de suite*) ir pirmenybės teisė (pranc. *le droit de preference*)¹³. Būtent šiais požymiais ir pasižymi hipoteka, nagrinėjama kaip daiktinė teisė.

Pirmiausiai hipotekai būdinga sekimo teisė, teisės literatūroje suprantama kaip teisė, sekanti paskui daiktą (o ne paskui asmenį), daikto nuosavybei iš vieno asmens pereinant kitam. Tai patvirtinama CK 4.9 straipsnyje ir 4.171 straipsnio 9 dalyje, kur aiškiai pasakyta, kad įkeisto daikto nuosavybės teisei perėjus kitam asmeniui hipoteka seka paskui daiktą. Be to, hipoteka išlieka padalijus įkeistą nekilnojamąjį daiktą ir sujungus įkeistus nekilnojamuosius daiktus (CK 4.172 str. ir 4.173 str.). Pirmenybės, arba prioriteto, teisė suponuoja, kad daiktinė teisė yra labiau privilegijuota, palyginti su kitomis prievolių teisėmis, susijusiomis su tuo pačiu daiktu. Pavyzdžiui, kreditorius, kurio reikalavimas yra užtikrintas hipoteka, pardavus įkeistą daiktą varžytinėse, savo reikalavimą iš to daikto vertės galės patenkinti pirmiau už bet kuriuos kitus nehipotekinius kreditorius. Vertinant hipoteką kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą pažymėtina, kad savo esme prievolių įvykdymo užtikrinimas yra įstatymo nustatyta civilinė teisinė priemonė, skatinanti skolininką įvykdyti prievolę kreditoriaus naudai, pridėdant pagal įstatymą arba susitarimą prie pagrindinės prievolės papildomą (išvestinę) prievolę. Taigi civiliniai įstatymai suteikia prievolinių santykių dalyviams galimybę prievolės aprūpinti papildomomis specialaus pobūdžio įvykdymą garantuojančiomis priemonėmis, leidžiančiomis kreditoriui reikalauti subjektinės pareigos įvykdymo, neatsižvelgiant į tai, ar jam buvo padaryti nuostoliai ir ar skolininkas turi turto, į kurį leidžiama nukreipti išieškojimą pagal vykdomuosius dokumentus, t. y. suteikiama galimybė taikyti papildomas priemones, kurios ne tik skatintų skolininką tinkamai įvykdyti subjektinę pareigą prievolėje (netesybos, rankpinigiai), bet ir visiškai patenkintų kreditoriaus interesus (laidavimas, garantija).

Prievolės įvykdymo užtikrinimo atveju tarp kreditoriaus ir asmens, užtikrinančio prievolės vykdymą (juo gali būti skolininkas, trečiasis asmuo), susidaro išvestiniai (akcesoriniai) prievoliniai santykiai dėl pagrindinės prievolės (išvestinė prievolė). Išvestinis prievolės pobūdis pasireiškia tuo, kad: užtikrinamoji prievolė negali atsirasti be pagrindinės prievolės; užtikrinamoji prievolė, kaip išvestinė, priklauso nuo pagrindinės prievolės ir ją išstinka pagrindinės prievolės likimas; užtikrinamoji prievolė

---

¹³ V. Mikelėnas. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justina, 2002. P. 42.

pasibaigia pasibaigus pagrindinei prievolei, neatsižvelgiant į jos pasibaigimo pagrindą, o išvestinės prievolės pasibaigimas nedaro įtakos pagrindinės prievolės galiojimui.

„Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad hipoteka yra tipinė išvestinė (akcesorinė) prievolė, atitinkanti visus prieš tai išvardytus požymius, tačiau hipoteka turi savo specifiką ir nėra gryna išvestinė prievolė, kokia, tarkime yra laidavimas. Tokį teiginį iš dalies lemia Vakarų teisės teorijoje žinomas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų skirstymas į: realinius (daiktinius) ir personalinius (asmeninius) prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus“¹⁴.

Skirstymo esmė ta, kad realinis prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas, o toks būdas yra hipoteka, kreditoriui suteikia prioritetingą daiktinę teisę į konkrečius skolininko ar trečiojo asmens nuosavybės objektus, tam tikslui specialiai išskiriamus iš visos likusios šio asmens turto masės ir suvaržomus hipotekinio įkeitimo teise. Dėl šios priežasties realinis prievolių įvykdymo užtikrinimas turi gerokai daugiau savarankiškumo, kylančio iš jo daiktinės teisinės prigimties, nei analogiški personaliniai prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai - netesybos ir laidavimas¹⁵.

Be to, lyginant hipotekos įstatyminių reguliavimą su iš prigimties labai panašiu kilnojamojo turto įkeitimu (naujajame CK vadinamu tiesiog įkeitimu), pažymėtina, kad įkeitimo atveju akcesorinis jo pobūdis įstatymuose yra aiškiau išreikštas nei hipotekos atveju. Pavyzdžiui, CK 4.200 straipsnio antrojoje dalyje aiškiai nustatoma, kad įkeitimas yra pagrindinės prievolės išvestinė prievolė, o įkaito turėtojo teisės yra išvestinės iš jo, kaip kreditoriaus, teisių ir šių teisių įgyvendinimas priklauso nuo įkeitimu užtikrintos prievolės likimo.

Palyginti CK skyriuje, reguliuojančiame hipotekos teisinius santykius, analogiškos nuostatos apie akcesorinį hipotekos pobūdį nėra. Nors kai kuriuose moderniuose užsienio kodifikuotuose teisės aktuose, pavyzdžiui, Kanados Kvebeko provincijos Civiliniame kodekse, aiškiai nustatoma, kad hipoteka yra tikrai akcesorinė teisė, kurios galiojimas trunka tol, kol galioja ja užtikrinama pagrindinė prievolė.

Panašius argumentus galima išsakyti ir apie bendrą išvestinės teisės požymio -ipso jure sekti paskui pagrindinę prievolę, perleidus reikalavimo teisę pagal ją kitam asmeniui, nepritaikomumą hipotekai. Tokia išvada darytina remiantis dabar galiojančiais norminiais teisės aktais, remiantis kuriais, perleidus reikalavimo teisę pagal pagrindinę prievolę, hipotekos reikalavimas techniniu požiūriu savaime niekaip negalėtų pereiti

---

¹⁴ JUODKA, Robert. Hipotekos Reikalavimo perleidimo analizė: teorinės ir praktinės problemos. Teisė, 2004, nr.50.

¹⁵ Ten pat.

naujam kreditoriui. Taip įvyktų tik perdavus hipotekos lakštą indosamentu ir įregistravus jį centriniame hipotekos registre (CK 4.189 str.). Nekilnojamojo turto įkeitimo teisė įgyjama įregistravus sutartinę ar priverstinę hipoteką, kurios tikslas yra užtikrinti pagrindinės prievolės tinkamą įvykdymą, pagrindinės prievolės ir įkeitimo santykių pasikeitimai sudaro pagrindą pakeisti hipotekos registro duomenis, įregistruojant pakeitimus ta pačia tvarka, kuria registruojama pati hipoteką.

Kalbant apie hipotekos pasibaigimo pagrindus, taip pat galima padaryti išvadą, kad, pasibaigus pagrindinei prievolei, hipoteką *ipso jure* nepasibaigtų, kaip, pavyzdžiui, būtų laidavimo atveju (CK 6.87 str.), nes CK numato hipotekos pasibaigimo pagrindų sąrašą (CK4.197 str.), tarp kurių kaip pasibaigimo pagrindas nėra numatyta užtikrinamos prievolės pabaiga. Apskritai hipotekos pasibaigimas yra siejamas net ne su užtikrinamos prievolės įvykdymu (pasibaigimu), o su hipotekos išregistravimu iš hipotekos registro. Tuo tarpu hipoteką užtikrintos prievolės įvykdymas ne pabaigia hipoteką, o tik suteikia skolininkui teisę reikalauti, kad hipoteką būtų baigta, tačiau tam tikrų hipotekos, kaip daiktinės teisės, nepriklausomumo nuo pagrindinės prievolės bruožų visiškai nuneigti nėra galima.

Verta pabrėžti, jog atsižvelgiant į teismų praktiką, galima padaryti išvada, jog teismao laikosi pozicijos, kad hipotekai galioti net nėra būtina, jog užtikrinamoji pagrindinė prievolė būtų išreikšta atskiro rašytinio sandorio forma, nes pats hipotekos lakšto surašymas ir įregistravimas yra pakankamas užtikrinamos pagrindinės prievolės buvimo ir galiojimo įrodymas.

Aiškumo į nagrinėjamus santykius įnešė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje. Rekašius ir I. Orlovienė v. AB „Litimpeks bankas“ ir UAB „Volvanta“, kurioje buvo nagrinėjama palūkanų normos ir pagrindinės prievolės įvykdymo terminų pakeitimo įtaka svetimo daikto hipotekai (t. y. hipotekai, kuria užtikrinamas trečiojo asmens prievolės įvykdymas).¹⁶

Šioje byloje Aukščiausiasis Teismas aiškiai pabrėžė išvestinį hipotekos pobūdį ir jos priklausomybę nuo pagrindinės prievolės likimo. Teismas išaiškino, kad pati įkeitimo, kaip papildomos prievolės, prigimtis suponuoja priklausomybę nuo pagrindinės prievolės ir šios prievolės įvykdymo sąlygos nekeičia įkeitimo santykių. Todėl kreditoriui ir skolininkui papildomais susitarimais pakeitus pagrindinės prievolės metinių palūkanų normą ir skolos grąžinimo terminą, šie pakeitimai, kuriais keitėsi tik

---

¹⁶ Teismo 2002 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje. Rekašius ir I. Orlovienė v. AB „Litimpeks bankas“ ir UAB „Volvanta“,

prievolės dydis ir prievolės įvykdymo laikas, neturi įtakos įkeitimo (hipotekos) teisei, kuri yra išvestinė ir priklauso nuo pagrindinės prievolės likimo.

Apibendrinant išsakytas mintis galima teigti, kad hipoteka dėl jos teisinės prigimties dvilypumo, būdama daiktinė teisė, kartu yra ir realinis (daiktinis) prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas, o tai lemia, kad vienas iš esminių hipotekos bruožų, be kita ko, yra ir jos akcesoriškumas, t.y. priklausymas nuo pagrindinės prievolės likimo. Todėl atsakymas į klausimą, ar hipotekos reikalavimas gali būti perleistas atskirai nuo reikalavimo pagal pagrindinę prievolę, turėtų būti neigiamas, nes savarankiškai, t. y. be pagrindinio reikalavimo, naujam kreditoriui perleista hipoteka netektų savo pagrindo ir negalėtų būti realiai įgyvendinama.

Galiojant senajam CK, daugiausia problemų, susijusių su hipotekos reikalavimo perleidimu, pirmiausia kildavo tada, kai kreditoriai norėdavo perleisti ne visą, o dalį hipotekos reikalavimo, nes tuo metu galiojusiame Hipotekos įstatyme ir CK nebuvo numatyta dalinio reikalavimo perleidimo galimybės, o hipotekos teisėjai dėl šios priežasties atsisakydavo įregistruoti dalies hipotekos reikalavimo perleidimą, teigdami, kad tai yra ne dalies reikalavimo perleidimas, o hipotekos pakeitimas, įstojant į prievolę naujam kreditoriui.

Senajam CK, norint pakeisti hipotekos sandorį, be senojo ir naujojo kreditorių sutikimo, reikėjo gauti ir notaro patvirtintą skolininko sutikimą, dažniausia skolininkai, siekdami savų tikslų, paprasčiausiai atsisakydavo duoti tokį sutikimą.

Problema išsprendė Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje AB Lietuvos žemės ūkio bankas v. AB „Šėtos sūrinė“¹⁷, kurioje teismas, pasisakydamas dėl iš esmės analogiškų pagal teisinę prigimtį, turinį ir formą kilnojamojo turto įkeitimo santykių, konstatavo, kad argumentai, jog įstatymas nenumato reikalavimo teisės dalies perleidimo, yra nepagrįsti. Santykiams, kuriuos reguliuoja privatinė teisė, būdingas dispozityvumas. Tai reiškia, kad šių santykių subjektai savo teises ir pareigas gali nustatyti patys susitarimais, jeigu tokie susitarimai nepažeidžia imperatyvių teisės normų. Galiojantis CK nenustato jokio draudimo perleisti tik dalį reikalavimo teisės. Vadinasi, reikalavimo teisės dalį galima perleisti, išskyrus atvejus, kai pati reikalavimo teisė yra nedali. Tokiu atveju atsiranda kreditorių daugetas, kurį specialiai aptaria kitos CK normos.

Kadangi hipoteka yra akcesorinė prievolė, pagrindinės prievolės, kurią ji užtikrina, atžvilgiu, vadinasi, perleidus dalį reikalavimo, kilusio iš pagrindinės prievolės,

---

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. birželio 25 d. civilinė byla AB Lietuvos žemės ūkio bankas v. AB „Šėtos sūrinė“ Nr. 3k-3-545/2000

naujam kreditoriui proporcingai pereina ir teisės, nustatytos prievolės įvykdymui užtikrinti, dalis. Šiuo atveju įvyksta hipotekos, kaip akcesorinės teisės, „išskaidymas“, kuris yra neišvengiamas reikalavimo teisės perleidimo padarinys. Taigi teismas konstatavo, kad dalios reikalavimo teisės dalies perleidimas visada yra galimas.

Nagrinėjant hipotekos perleidimo tvarką pažymėtina, kad šio proceso teisinis reglamentavimas, be kita ko, atskleidžia tam tikrus hipotekos lakštų požymius, būdingus vertybiniams popieriams, o būtent tai, kad hipotekos reikalavimas perleidžiamas perduodant hipotekos lakštą indosamentu (hipotekos lakšto turėtojo įrašu, kuriuo hipotekos lakštas perduodamas kitam asmeniui). Be to, hipotekos lakštai atitinka ir daugiau vertybiniams popieriams keliamų reikalavimų: tai - nustatytos formos naudojimas, privalomų rekvizitų sąrašas ir hipotekos lakšto forminimas vieninteliu egzemplioriumi, o tai yra būdinga vertybiniams popieriams apskritai, ypač skolos vertybiniams popieriams (čekiams ir vekseliams).

Civiliniame kodekse nustatyta, kad hipotekos reikalavimą perleidžiant indosamentu, jis turi būti įrašytas hipotekos lakšte, nurodant asmenį, kuriam perleidžiamas hipotekos reikalavimas, pasirašomas indosanto (hipotekos lakšto turėtojo) įregistruojamas Hipotekos registre.

Jeigu perleidžiama hipotekos reikalavimo dalis, hipotekos lakšte nurodoma, kuris kreditorius saugo hipotekos lakštą (CK4.189 str. 2 d.). Pagal įstatymą hipotekos reikalavimo perleidimas (hipotekos lakšto indosamentas) turi būti įregistruojamas Hipotekos registre ta pačia tvarka kaip ir hipoteka.

Reikalavimo teisių perleidimo instituto santykis su kitais asmenų pasikeitimo prievolėje institutais LR CK

Siekdami detaliau atskleisti reikalavimo perleidimo (cesijos) teisinę prigimtį, palyginsime ją su egzistuojančiais panašiais civilinių teisinių santykių institutais. Reikalavimo perleidimas (cesija) skiriasi nuo sutarties trečiojo asmens naudai (CK 6.191 straipsnis). Sutarties trečiojo asmens naudai ypatybė yra ta, kad asmuo, kurio naudai turi būti vykdoma sutartis (naudos gavėjas), sutarties arba įstatymo pagrindu įgyja reikalavimo teisę skolininko atžvilgiu ir kartu su kreditoriumi turi teisę reikalauti, jog skolininkas įvykdytų prievolę. Tuo tarpu reikalavimo perleidimo atveju visuomet egzistuoja pradinis ir naujasis kreditoriai ir naujasis kreditorius pagal cesijos sutartį perima pradinio kreditoriaus reikalavimo teisę ir pradinis kreditorius tokiu būdu pasitraukia iš prievolės. Kitaip tariant cesijos atveju vyksta kreditorių pasikeitimas prievolėje, o sutarties trečiojo asmens naudai atveju nevyksta joks reikalavimų perleidimas ir prievolės šalių dalyvių pasikeitimas, nes kreditorius ir trečiasis asmuo (naudos gavėjas) egzistuoja prievolėje vienu metu ir kiekvienas iš jų turi reikalavimo teisę skolininko atžvilgiu. Taip pat pažymėtina, kad skolininkui netinkamai vykdant prievolę pagal sutartį trečiojo asmens naudai, trečiasis asmuo dėl netinkamo prievolės vykdymo privalo tiesiogiai kreiptis į skolininką, o ne į kreditorių.

Taip pat derėtų aptarti reikalavimo perleidimo (cesijos) santykį su prievolės įvykdymo peradresavimo teisine konstrukcija (CK 6.38 straipsnis). Prievolės įvykdymo peradresavimas vyksta tuomet, kai kreditorius skolininkui nurodo, jog prievole turi būti vykdoma ne tiesiogiai jam, o konkrečiam trečiajam asmeniui. Skolininkui įvykdžius prievolę kreditoriaus nurodytam trečiajam asmeniui, laikoma, jog prievolė įvykdyta pačiam kreditoriui t.y. tinkamai. Šiuo atveju trečiasis asmuo neįgyja jokios savarankiškos reikalavimo teisės, netampa naujuoju skolininko kreditoriumi ir dėl to neįvyksta joks kreditorių pasikeitimas prievolėje, kaip tai vyksta reikalavimo perleidimo (cesijos) atveju. Prievolės įvykdymo peradresavimo atveju kreditorius nesiekia perduoti savo reikalavimo teisės trečiajam asmeniui, o tiesiog nurodo jį kaip subjektą, kuriam turi būti įvykdyta prievolė.

Kalbant apie novaciją (CK 6.141 straipsnis) ir reikalavimo perleidimą, būtina pažymėti, jog novacijos atveju vyksta vienos prievolės pakeitimas kita, kai po pakeitimo pirmoji prievolė baigiasi. Novacija nuo reikalavimo perleidimo skiriasi tuo, jog jos atveju pradinė prievolė pasibaigia ir naujojoje prievolėje keičiasi ne tik jos šalys, bet gali keistis ir pati prievolė – ji gali būti skirtingos teisinės prigimties, turėti kitą nei pradinė prievolė dalyką arba vykdymo būdą. Tuo tarpu reikalavimo perleidimo atveju,

perleidus reikalavimo teisę, pati prievolė nepasibaigia, ji toliau egzistuoja ir nėra pakeičiama jokia nauja prievole, o keičiasi šalis – pradinį kreditorių pakeičia naujasis kreditorius perimdamas pradinio kreditoriaus reikalavimo teisę.

Lyginant cesiją bei faktoringą (CK 6.903 straipsnis), galima būtų išskirti keletą esminių šių sutarčių skirtumų. Pirmiausia, faktoringo dalykas yra tik piniginis reikalavimas, atsiradęs išimtinai iš prekių pardavimo, darbų atlikimo, paslaugų teikimo ir jis pagal faktoringo sutartį yra perleidžiamas finansuotojui tik atlygintinai. Tuo tarpu cesijos sutarties dalykas yra bet kokios teisės, taip pat ir piniginiai reikalavimai, susiję arba nesusiję su cedento veikla. Faktoringo sutarties dalykas iš esmės yra platesnis, nes apima kliento finansavimo procesą, kuomet klientas perleidžia finansuotojui reikalavimo teisę mainais į pinigus ir siekiant užtikrinti jam prievolių įvykdymą. Faktoringo sandoris yra finansavimo sandoris, kurio tikslas yra perduoti klientui lėšas, o šis už jam suteiktas lėšas perleidžia finansuotojui turimas reikalavimo teises. Taip pat pažymėtina, kad cesijos sutartis gali būti atlygintina ir neatlygintina arba pereiti kitam asmeniui įstatymo pagrindu (CK 6.101 straipsnio 4 dalis). Tuo tarpu kaip jau minėta, faktoringo sutartis gali būti tik atlygintinė. Taip pat faktoringo atveju egzistuoja draudimas dar kartą perleisti reikalavimo teisę, jei kitaip nėra numatyta sutartimi, o cesijos atveju toks ribojimas nėra nustatytas ir tai reškia, kad reikalavimo teisė gali būti perleidžiama keletą kartų. Taip pat faktoringo atveju cedentas gali perleisti reikalavimą finansuotojui, nors tarp jo ir skolininko sudaryta sutartis tai draudžia arba riboja ir toks perleistas reikalavimas bus galiojantis, nors ir prieštarauja sutarties, sudarytos tarp cedento ir skolininko nuostatoms (CK 6.907 straipsnis), tuo tarpu cesijos atveju, jei sutartyje tarp pradinio kreditoriaus ir skolininko yra numatyta, jog reikalavimo teisė negali būti perleidžiama, šalims imperatyviai galioja draudimas perleisti tokią reikalavimo teisę. Dar vienas reikšmingas skirtumas yra faktoringo ir cesijos sandorių subjektai. Jei cesijos sutarties subjektams nėra taikomi specialūs reikalavimai, tai faktoringo sutarties finansuotoju gali būti bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, kuris turi teisę vykdyti faktoringo veiklą, o tuo tarpu cedentas faktoringo sutartyje paprastai verslu užsiimantis juridinis asmuo, kurio veikla apima paslaugų teikimą, prekių pardavimą, darbų atlikimą. Taip pat atskleidžiant reikalavimo perleidimo (cesijos) sampratą, svarbu ją palyginti su turtinių teisių pirkimo – pardavimo, šių teisių dovanojimo bei mainų sutartimis. Būtina pažymėti, jog cesijos sutarties dalykas yra reikalavimo teisė ir cesijos sutartyje nėra būtina nurodyti šios sutarties sudarymo pagrindą, net jo nenurodžius cesijos sutartis bus laikoma galiojančia.

Kitaip yra turtinių teisių pirkimo – pardavimo sutarties atveju, kuri išoriškai tarsi prilygsta atlygintinei cesijai, tačiau iš tikrųjų taip nėra, nes visų pirma, turtinė teisė

apskritai gali apimti ne tik reikalavimo teises, kylančias iš prievolių, bet tai pat ir daiktines teises, teises į intelektinę veiklos rezultatus ir kitas teises. Taip pat svarbu pažymėti, jog turtinių teisių pirkimo–pardavimo sutartis bus laikoma sudaryta tuomet, kai šalys susitars ir sutartyje nustatys, jog tam tikra turtinė teisė yra perleidžiama būtent už tam tikrą piniginių ekvivalentą (kainą). Tuo tarpu mainų sutarties esminė sąlyga yra nurodyti, jog už turtinę teisę yra mainais perduodamas tam tikras daiktinis ekvivalentas.

Galiausiai turtinių teisių dovanojimo sutarties esminė sąlyga yra tiesioginis nurodymas, jog turtinė teisė yra perduodama neatlygintinai, dovanojama. Taigi, turtinių teisių pirkimo – pardavimo, mainų ir dovanojimo sutartyse tam, kad jos galiotų yra būtina nurodyti, jog už perduodamą turtinę teisę yra gaunamas piniginis, daiktinis ekvivalentas, arba toks ekvivalentas negaunamas teisę dovanojant. Tai esminės šių sutarčių sąlygos, be kurių sutartys laikomos nesudarytomis. Jei kalbėtume apie cesijos sutartį, jos galiojimui pagrindo nenurodymas nedaro įtakos cesijos sutarties galiojimui, tačiau pats cesijos pagrindas (tikslas) yra neabejotinai svarbus ir vertintinas kartu su pačiu cesijos sandoriu.

Reikalavimo perleidimo institutą svarbu taip pat palyginti su skolos perkėlimo institutu. Šiuos institutus sieja tai, kad abu jie priskiriami asmenų pasikeitimo prievolėje būdams, tačiau skirtumas tas, kad cesijos atveju prievolėje keičiasi kreditorius, o skolos perkėlimo atveju prievolėje įvyksta skolininkų pasikeitimas. Be to, cesijos atveju galioja bendroji taisyklė, jog skolininko sutikimas perleidžiant reikalavimo teisę nėra būtinas, tuo tarpu perkelti skolą galima tik esant kreditoriaus sutikimui (išskyrus universalųjį teisių ir pareigų perėmimo atvejį).

Reikalavimo teisių perleidimo sutarties galiojimas

Prievolių teisėje yra išskiriami du būdai, kuriais gali būti perimamos teisės – tai universalusis ir singularinis teisių perėmimas. Universalusis teisių perėmimas vyksta tada, kai šalis miršta (fizinis asmuo) ar yra likviduojama ar reorganizuojama (juridinis asmuo) ir iš sutarties kilusios teisės bei pareigos pereina šalies įpėdiniams (teisių perėmėjams), jei tai neprieštarauja sutarties prigimčiai, jos nuostatomis bei įstatymui (CK 6.190 straipsnis). Singularinis teisių arba pareigų perėmimas vyksta perleidus reikalavimo teisę (CK 6.101-6.110 straipsniai), perkėlus skolą (CK 6.115-6.122 straipsniai) ir subrogacijos atveju (CK 6.111-6.114 straipsniai). Taigi, reikalavimo perleidimas (cesija) yra singularinio teisių perėmimo būdas, kurio pagrindu įvyksta asmenų pasikeitimas prievolėje.

Reikalavimo perleidimas yra apibrėžiamas kaip dviejų šalių susitarimas (sutartis), kurios pagrindu viena šalis (pradinis kreditorius arba cedentas) perleidžia kitai šaliai (naujajam kreditoriui ar cesionarijui) savo reikalavimo teisę į skolininką, o naujasis kreditorius (cesionarijus) perima šią reikalavimo teisę tokiomis sąlygomis, kurios nepažeidžia skolininko teisių ir labiau nesuvaržo jo prievolės.

Tarp teisininkų nėra vieningos nuomonės dėl cesijos sandorio priskyrimo vienai ar kitai rūšiai. Skiriant sandorius pagal sandorio pagrindo reikšmę jo galiojimui, t.y. sandoriai kurių pagrindas yra aiškiai nurodytas yra vadinamai kauzaliais. Kauzalių sandorių sudarymo tikslas yra aiškus, aiškios šalių teisės ir pareigos. Sandoriai kurių sudarymo tikslas neturi aiškiai išreikštas, nėra nurodyto jų motyvo ir sudarymo pagrindo vadinami abstrakčiais. Kyla nemažai diskusijų dėl to, ar reikalavimo perleidimo (cesijos) sandoris yra abstraktus ar kauzalus. Bendra civilinėje teisėje egzistuojanti taisyklė yra ta, jog sandorio galiojimas paprastai priklauso nuo jo pagrindo, kuris įvardijamas kaip tiesioginis teisinis tikslas, kurio siekia šalys, sudarydamos sandorį. Sandorio pagrindas yra laikomas esmine sąlyga, be kurios sandoris yra laikomas negaliojančiu, tačiau išimtis iš šios taisyklės yra abstraktūs sandoriai, kuriuose pagrindo nebuvimas (jo nenurodymas) šių sandorių nedaro negaliojančiais. Tokio sandorio pavyzdys yra tinkami įformintas vekselis, kuris galioja nepriklausomai nuo išdavimo pagrindo. Įsipareigoję pagal vekselį asmenys gynybai negali vekselio turėtojui pareikšti prieštaravimų, grindžiamų asmeniniais jų ir vekselio davėjo arba ankstesniųjų vekselio turėtojų santykiais. Abstraktūs sandoriai, kaip sandorių galiojimo išimtis, yra nurodyti įstatymuose.

Siekdami nustatyti, koks savo prigimtimi sandoris – kauzalus ar abstraktus, yra cesija, panagrinėsime keletą kontinentinės teisės sistemos autorių nuomonių.

Remiantis senovės romėnų teisė cesija laikoma abstrakčiu sandoriu, tai reiškia, kad senovės romoje reikalavimo galiojimas nepriklausė nuo sandorio pagrindo, dėl kurio buvo perleistas. Todėl galime daryti išvadą, jog pagal romėnų teisę pagrindinį sandorį pripažinus negaliojančiu, cesijos sandorį buvo galima laikyti galiojančiu ir tai nedarė jokios esminės įtakos naujojo kreditoriaus ir skolininko santykiams, susiklosčiusiems cesijos sandorio pagrindu.

Vokietijos teisinėje sistemoje, dominuoja nuostata, jog cesija yra abstraktus sandoris, kuris galioja net ir tuo atveju, jei pagrindinis sandoris, kuriuo remiantis buvo perleistas reikalavimas, yra pripažįstamas negaliojančiu. Prancūzijos teisėje laikomasi nuomonės, kad cesija yra kauzalus sandoris, kurio galiojimas priklauso nuo pagrindinio sandorio.

Rusų teisėje, skirtingai nei Vokietijos teisėje, nėra vieningos nuomonės apie cesijos prigimtį. Rusų teisininkas V.A. Belovas teigia, kad cesija yra abstraktus sandoris.¹⁸ Jo nuomone, abstrakčiu sandoris laikomas tada, kai už tam tikros teisės suteikimą, sandorio turinyje nėra numatytas ekvivalentas. Jei sutartyje yra kalbama apie tai, jog viena šalis įsipareigoja perduoti tam tikrą daiktą nenurodant perdavimo pagrindo (tai yra nenumatant, kad už perduotą daiktą kita šalis sumokės pinigų sumą ar pateiks koki nors kitą ekvivalentą). V.A. Belovas teigia, jog ta aplinkybė, kad reikalavimo perleidimas gali būti sudaromas įvairiais pagrindais, leidžia laikyti cesiją abstrakčiu sandoriu. Jo nuomone, tai, kad įstatymų leidėjas sąmoningai nenurodo cesijos pagrindu, leidžia daryti išvadą, jog tokių pagrindų nenurodymas nedaro įtakos cesijos sutarties teisinei prigimčiai ir neįtakoja cesijos pagrindu atsirandančių santykių turinio. Kitas rusų teisininkas I. B. Novickis sandorio abstraktumo buvimą sieja su tiesioginiu įstatymo nurodymu, jog sandoris yra abstraktus. Tai reiškia, kad jei įstatymas nenustato, jog sandoris yra abstraktus, tuomet jo abstrakčiu laikyti negalima. Tačiau nemažai rusijos teisininkų laikosi ir priešingos nuomonės, reikalavimo perleidimą laiko kauzaliu sandoriu. Štai rusų mokslininkas M. I. Vitrianskij teigia, jog: „cesijos sutartimi cedentas perduoda cesionarijui tam tikrą teisę sutarties arba įstatymo pagrindu. Teisių perdavimo pagrindas, kuris sieja cedentą ir cesionarijų, yra sutartis. Pagrindas yra ne cesijos sutartis, kaip dažnai manoma, bet sutartis, kurioje vyksta reikalavimų perleidimas, t.y. sutartis, sudaranti cesijos esmę“, savo požiūrį, M. I. Vitrianskij grindžia tuo, jog cesijos sandoriai neturi savo vietos sutarčių sistemoje vien todėl, kad cesijos sandoriai gali būti tiek vienašaliai,

---

¹⁸. Белов В. А. Сингулярное правопреемство в обязательстве: опыт исторического исследования, теоретической и догматической конструкции и обобщение российской судебной практики. Москва: АО Центр ЮрИнФор, 2002. Р 18.

tiekdvišaliai, tiek atlygintiniai, tiek neatlygintiniai, kai kada realiniai, kai kada konsensualiniai. Tokią cesijos sandorio būseną Vitrianskij pavadino „amorfine“ ir ši būseną, jo manymu, panaikina galimybę laikyti cesiją savarankiška sutartine konstrukcija. Rusų teisininkė L. G. Efimova mano, jog „perduodant daiktą pagal pirkimo –pardavimo sutartį, šis daiktas negali būti perduotas be pagrindo, todėl taip pat turi būti ir perduodamų teisių pagrindas, jei sandoris, kurio pagrindu ji yra perduodama, yra kauzalus. Reikalavimo perleidimo, atsiradusio iš atlygintinų sandorių, pagrindas yra toks kaip ir pagrindinio sandorio.“¹⁹

Lietuvos teisėje vyrauja nuostata, jog cesija savo prigimtimi yra kauzalus, o ne abstraktus sandoris. Lietuvių mokslininkė D. Ambrasienė pritaria rusų mokslininko M. I. Vitrianskij nuomonei, bei teigia, jog „reikalavimo perleidimas niekada nevykdomas savaime, tik dėl to, kad ankstesnis kreditorius perduotą reikalavimą naujajam²⁰. Šalys, sudarydamos reikalavimo perleidimo susitarimą, turi kokį nors tikslą (įvykdyti prievolę, atsiradusią iš pirkimo – pardavimo sutarties reikalavimo perleidimu, padovanoti reikalavimo teisę, grąžinti reikalavimo perleidimu skolą ir pan.).“ Atsižvelgiant į užsienio ir Lietuvos teisininkų išsakytą nuomonę dėl cesijos sandorio priskyrimo abstrakčiam ar kauzaliai, galima daryti išvadą, kad: Lietuvoje cesijos sandoris yra kauzalus, kadangi cesijos sandorio galiojimą įtakoja pagrindinė prievolė, kuri sudaro cesijos sandorio pagrindą; 6.105 straipsnio nuostata, kuri numato pradinio kreditoriaus atsakomybę naujajam kreditoriui už perduoto reikalavimo negaliojimą. Taip pat verta paminėti ir CK 6.107 straipsnio 3 dalyje nustatytą skolininko pareigą informuoti naująjį kreditorių apie skolininko pareikštą ieškinį pradiniam kreditoriui dėl juridinio fakto, iš kurio atsirado prievolė, pripažinimo negaliojančiu. Tokia situacija tiesiogiai įtakoja reikalavimo perleidimo sandorį, nes skolininkas neprivalo įvykdyti prievolės cesionarijui ir šiuo atveju atsiras cedento atsakomybė dėl negaliojančio reikalavimo perleidimo. Vadinasi, reikalavimo teisės galiojimui tiesioginę įtaką daro teisinis sandorio pagrindas, tai yra pagrindinis sandoris, iš kurio kyla reikalavimo teisė. Taip pat cesijos sandoris laikytinas kauzaliu ir dėl tos priežasties, kad civilinio kodekso normos nustato pareigą cedentui ar cesionarijui pranešti skolininkui apie reikalavimo perleidimą. Toks teisinis reglamentavimas leidžia daryti išvadą, jog šiuo atveju cesijos sandorio galiojimui yra reikšmingi pirminiai cedento ir skolininko santykiai, susiformavę pagrindinio sandorio pagrindu. Jei būtų kitaip ir cesija būtų abstraktus sandoris, nebūtų būtina apie reikalavimo perleidimą informuoti skolininko, nes jis tokiu atveju neturėtų teisės atsisakyti vykdyti

¹⁹ Ten pat, P 139.

²⁰ Брагинский М.И. Витрианский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. Москва: Статут, 1997 P. 465.

prievolę naujam kreditoriui, jei šis pateiktų įrodymus, liudijančius, kad reikalavimas buvo jam perleistas. Pranešimo pareigos nebuvimą sąlygotų ir tai, kad cesijai esant abstrakčiu sandoriu, jis galėtų neatsižvelgiant į pagrindinį sandorį.

Reikalavimo teisių perleidimas šiuolaikiniuose ekonominiuose santykiuose

Per paskutinius du dešimtmečius reikalavimo teisių instituto naudojimas Europos sąjungos valstybėse labai išsiplėtė. Buvo suvokta, jog reikalavimo teises galima paversti likvidžiu turtu ir gauti papildomai pinigų, reikalingų veiklai. Vienas iš būdų, kuomet yra leidžiamos obligacijos, kurios perduodamos naudojantis reikalavimo teisių perleidimo institutu, o ne fiziniu šių obligacijų perdavimu. Kitas paplitęs reikalavimo teisių perleidimo būdo naudojimas antrinėje rinkoje, dalyvavimas investiciniuose fonduose. Teisinis dalyvavimo investiciniuose fonduose pagrindas yra reikalavimo teisių perleidimas kitam valdytojui, taip pat naujam valdytojui teisės gali būti perleistos ir novacijos būdu, tuomet pasikeičia sandorio šalys ir gali keistis pats sandoris. Siekiant palengvinti finansinių instrumentų valdymą atsiranda naujos reikalavimo teisių perleidimo formos, kurios tampa mažiau formalizuotos. Keletą metų atgal Bankai ir kitos finansinėse institucijose plačiai pradėjo taikyti savo apyvartoje pakeitimo vertybiniai popieriais sandorius (securitisation). Šių sandorių atsiradimui įtakos galėjo turėti tai, kad buvo suvokta, jog finansuoti savo kapitalą galima pigiau nei banko paskolomis.

Pakeitimas vertybiniais popieriais (angl. *securitisation*) – sandoris, pagal kurį kredito rizika, susijusi su pagrindine pozicija arba pagrindinių pozicijų grupe, yra skaidoma, ir kuriam būdingi tokie požymiai:

- Sandorio mokėjimai priklauso nuo pozicijos arba pozicijų grupės kokybės.
- Nuostolių paskirstymą per sandorio vykdymo laikotarpį lemia segmentų pavaldumas.

Pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriuose yra būtinas subjektas iniciatorius (angl. *originator*), kuriuo dažniausiai būna bankas ir kuris privalo atitikti vieną iš šių sąlygų:

- pats arba per susijusius subjektus, tiesiogiai arba netiesiogiai, dalyvautų pirminėje sutartyje, iš kurios atsiranda skolininko arba galimo skolininko prievolės arba galimos prievolės, sudarančios pakeistą vertybiniais popieriais poziciją;
- nusipirktų trečiosios šalies pozicijas, įtrauktų jas į savo balansą ir pakeistų jas vertybiniais popieriais.²¹

Taip pat pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriuose gali dalyvauti Bankas rėmėjas (angl. *sponsor*) –išskyrus banką iniciatorių, įsteigiantis ir tvarkantis turtu

---

²¹ Kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrosios nuostatos. Patvirtinta Lietuvos banko valdybos 2006 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 138.

užtikrintų komercinių vekselių programą arba kitą pakeitimo vertybiniais popieriais schemą, pagal kurią perkamos pozicijos iš trečiųjų šalių.

Tradiciniame pakeitimo vertybiniais popieriais (angl. *traditional securitisation*) sandoryje yra išleidžiami vertybiniai popieriai ir bankas iniciatorius pakeistų vertybiniais popieriais pozicijų nuosavybės teisę perleidžia specialiajam subjektui arba per dalinį banko iniciatoriaus dalyvavimą (angl. *sub-participation*).

Pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriai gali būti vykdomi trimis būdais: reikalavimo perleidimu, novacija ir dalinio banko iniciatoriaus dalyvavimu (angl. *sub-participation*)²². Reikalavimo perleidimas yra paskolos davėjo visų arba dalies reikalavimų pagal sutartį perdavimas kitai šaliai. Kadangi perduodami reikalavimai pagal sutartį, tai galima atlikti be skolininko sutikimo²³. Novacija yra asmenų pasikeitimas prievolėje, kai paskolos davėjas perduoda savo visas teises naujam skolintojui ir pats pasitraukia iš prievolės. Yra reikalaujama skolininko sutikimo, jei kitaip nėra numatyta sutartyje. Novacijos atveju šalis vietoje esamos prievolės savo susitarimu sukuria pradinę prievolę pakeičiančia naują prievolę, turinčią skirtingą negu ankstesnioji prievolė dalyką ir skirtingą įvykdymo būdą (tai yra skiriamais novacijos ir reikalavimo teisės perleidimo bruožas). Dalinis finansuotojo dalyvavimas (angl. *sub-participation*) apima susitarimą trečiosios šalies naudai (žinoma kaip pirkėjas ar dalinis banko iniciatoriaus dalyvavimas) kai atliekama įmoka tikrajam skolintojui (žinomam kaip pardavėjui ar bankui iniciatoriui) pagal sutartas proporcijas, dalinis finansuotojas mainais gauna teisę gauti iš banko iniciatoriaus tam tikrą dalį skolininko gražintų pinigų. Sutartis yra pasirašoma tik tarp banko iniciatoriaus ir dalinio finansuotojo, dalinis finansuotojas nėra suinteresuotas palaikyti santykius su skolininku. Taigi dalyvavimo paskoloje pardavimas nenukreipia tiesiogiai palūkanų gavimui, tačiau pripažįsta dalinio finansuotojo teisę į gautinas sumas iš banko iniciatoriaus, pagal sudaryta tarpusavio susitarimą. Tai gi iš to išplaukia, kad dalinis finansuotojas prisiima dvigubą nemokumo riziką tiek banko iniciatoriaus tiek ir skolininko, kadangi bankui iniciatoriui paprastai skolina be užstato, o teisių nei į skolininką, nei į gautinas sumas nėra suteikta. Daliniuose paskolų suteikimo sandoriuose paprasta nėra skolininko ir skolintojo santykių tarp bankų, vadovaujantis bankas gražina paskolintas lėšas tam tikromis sutartomis dalimis, dalinis skolintojas perka reikalavimą į vadovaujantį banką.

Verta atkreipti dėmesį, kad reikalavimo perleidimas ir dalinis finansuotojo dalyvavimas yra labai populiarūs sindikuotose paskolose. Sindikuota paskola (konsorcinis

---

²² Goode R. *Legal problems of credit and security*, London, Sweet and Maxell, 2003, P 57.

²³ Ten pat P 57

kreditas angl. *syndicated loan*, sindikuotas kreditas) – kreditas, kurį teikia kelios kredito įstaigos. Sandoriui visada vadovauja konsorcinis bankas. Konsorciniai kreditai dažnai viršija kelias dešimtis milijonų litų (eurų), todėl rizikos diversifikavimui reikalinga, kad paskolą sureiktų keli bankai, kartu pasidalijant ir išskirstant riziką. Konsorcinis bankas – kredito įstaiga vadovaujanti sandoriui ir bendradarbiaujanti kartu su kitomis finansų organizacijomis, įgyvendinant didelį projektą, sandorį. Suteikiant sindikuotą paskolą dalyvauja keletas bankų, ar kitų finansinių institucijų, kurie yra atskiri juridiniai vienetai, ir kiekvienas iš jų vykdo veiklą atskirai. Finansinių institucijų dalyvavimas sindikuotoje paskoloje gali būti dvejopas: tiesioginis dalyvavimas (sindikuota paskola) ir netiesioginis dalyvavimas (paskolos dalyvavimas). Sindikuotoje paskoloje vedantysis bankas suruošia visus reikalingus dokumentus paskolos išdavimui ir pasirašymui. Tarp dalyvaujančių sindikate Bankų ir kliento susiformuoja tiesioginiai kreditoriaus ir debitoriaus santykiai.

Netiesioginiame dalyvavime bankas pirmiausia įsipareigoja suteikti paskolą, o tik po to jis perleidžia teises kitiems bankams, todėl tokiam dalyvavime nėra tiesioginių kreditorių ir debitoriaus santykių. Netiesioginiame dalyvavime pagrindinis bankas savo teises gali perleisti šiais būdais: novacija, paskolos perleidimas, dalinė paskola, slapta agentūra. Kai kada literatūroje netiesioginis dalyvavimas yra vadinamas dalies paskolos pardavimu.

Teisės aktai reglamentuojantys reikalavimo teisių perleidimą tarp Europos Bendrijos šalių subjektų

Europoje nėra vieningos nuomonės dėl reikalavimo teisių perleidimo instituto reglamentavimo, kadangi manoma tai yra įtakojama nacionalinės teisės. Vadovaujantis materialinės teisės pagrindais, svarbiausia, kad perleidimas būtų teisėtas ir iš tikrųjų perleistas vieno asmens kitam. Žvelgiant į materialinės teisės pagrindus, kyla tokios problemos: ar informavimas skolininką yra esminė reikalavimo teisių perleidimo sąlyga ar ne, ar skolininkas turi būti informuotas raštu apie reikalavimo perleidimą, ar gali būti reikalavimas perleistas kaip vertybiniai popieriai, kas įgyja teises jei reikalavimas yra perleidžiamas keletą kartų kam priklauso reikalavimo teisė cedentui ar cesionieriui skolininką išstikus bankrotui.

Reikalavimo teisių perleidimą tarp EB šalių reglamentuoja Romos konvencija. Romos konvencijos taisyklės galioja visose valstybėse narėse Konvencijos nustatyta sistema yra grindžiama laisvos valios principu, leidžiančiu šalims laisvai pasirinkti jų sutarčiai taikytiną įstatymą. Šalims nepasirinkus jų sutarčiai taikytino įstatymo, ši yra reguliuojama pagal įstatymą tos šalies, su kuria ją sieja glaudžiausi ryšiai. Tuomet atsiranda rizika, kad kokia nors šalis pasirinks vienos ar kitos šalies teismą ne dėl to, kad tai teismas, kuris labiausiai tinka ginčui spręsti (nes, pavyzdžiui, geografiniu požiūriu jis yra arti įrodymų), bet dėl to, kad šis teismas pritaikys įstatymą, siūlantį palankesnę išeitį

Kai kurie teisininkai teigia, kad reikalavimo perleidimas, kaip nuosavybės teisė yra reglamentuojamas konvencijos 12 (1) straipsniu, kiti laikosi nuomonės, kad tai yra reglamentuojama 12 (2) straipsniu, dar kiti laikosi pozicijos, kad Romos konvencijas neaptaria reikalavimo teisių perleidimo materialinės teisės aspektu.²⁴

Kai kurie teisininkai laikosi nuomonės, kad jeigu šalys nepasirinko reikalavimo teisės perleidimo sutarčiai taikomos teisės tai su reikalavimo perleidimu susijusiems santykiams taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę prievolę, dėl kurios atsirandantis reikalavimas yra perleidžiamas Pvz. paskolos sutarčiai taikoma Suomijos teisė, kreditorius sudarė reikalavimo perleidimo sutartį ir nepasirinko šiai sutarčiai taikomos teisės. Tuomet bus taikoma Suomijos teisė. Tačiau - šalių pasirinkta teisė perleidžiant reikalavimą negali būti panaudota prieš skolininką, jeigu nebuvo gautas jo sutikimas dėl pasirinktos taikytinos teisės.

---

²⁴ SALOMONS, F. Deformalisation of Assignment Law and the Position of the Debtor in European Property Law. Centre for the Study of European contract Law. Working paper No. 2007/01.

Teisininkai sutinka, kad analizuojant reikalavimo teisių perleidimą, yra būtina atsižvelgti į materialinės teisės skirtumus, esančius skirtingose valstybėse. Pavyzdžiui Prancūzijoje nereikalaujama skolininkui pranešti apie reikalavimo perleidimą, o Vokietijoje tai yra privaloma daryti.²⁵

Reikalavimo perleidimo įtaka tretiesiems asmenims (skolininkui) yra skirtingai vertinama skirtingų valstybių teismuose. Vokietijos Aukščiausias teismas laikosi pozicijos, kad reikalavimo perleidimo turiniai padariniai turi būti nustatomi pagal pagrindinei prievolei taikytiną teisę, svarbu skolininko interesai, kuriais negali manipuluoti reikalavimą perduodantis ir reikalavimą perimantis asmuo.

Olandijos teismas, priešingai Vokietijos Aukščiausiam teismui, vadovaujantis Romos konvencijos 12 (1) straipsniu nurodė, kad reikalavimo perleidimo prievolei taikytina teisė nustato ir reikalavimo teisių perleidimo sandorio padarinius trečiųjų asmenų turiniams interesams. „Pagrindinė šio sprendimo kritika susijusi su reikalavimo perleidimo daiktinių teisinių padarinių perkėlimu į 12(1) straipsnį, pagal kurį šalys gali rinktis taikytiną teisę. Galimybė rinktis reikalavimo perleidimui taikytiną teisę suteikia didesnę veiksmų laisvę cedentui ir cesionieriui. Šalių autonomijos principo taikymo ir reikalavimo perleidimui šalininkai pabrėžia, kad reikalavimas pranešti skolininkui apie perleistą reikalavimą praktiškai prarado reikšmę daugelyje EB valstybių narių, taigi toks pokytis materialinėje teisėje atveria duris ir platesnei šalių autonomijai. Kita vertus, reikalavimo perleidimui taikytinos teisės pasirinkimas gali būti kritikuojamas nurodant būtinybę apsaugoti pagrindinio reikalavimo skolininko ir cedento kreditorių interesus. Negana to, iki šiol dauguma kolizijų teisės mąstytojų nepritaria privačių asmenų galimybei rinktis daiktinėms teisėms taikomą teisę. Pastaroji problema tiesiogiai susijusi su išsamiu daiktinių teisių principu (*numerus clausus*) ir teisių *in rem* išimtiniumi reglamentavimu nacionalinių įstatymų leidėjų nuožiūra. Olandijos teismo sprendimas buvo pagrindas, kuriuo vadovavosi kai kurie mokslininkai siekdami įrodyti, kad cedento ir cesionieriaus pasirinkta teisė yra tinkamiausia siekiant nustatyti daiktinius reikalavimo perleidimo padarinius tretiesiems asmenims. Mėgindami sustiprinti savo argumentaciją šie autoriai pateikė nuorodas į Šveicarijos tarptautinės privatinės teisės įstatymo 145(1) straipsnį ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.42 straipsnius. Be to, tie patys autoriai nurodė, kad pranešimas skolininkui apie perleistas reikalavimo teises neturėtų būti viena iš reikalavimo perleidimo sąlygų (nors tiek pagal Lietuvos, tiek pagal Šveicarijos teisę toks pranešimas yra privaloma reikalavimo perleidimo sąlyga). Derėtų

---

²⁵ SALOMONS, F. Deformalisation of Assignment Law and the Position of the Debtor in European Property Law. Centre for the Study of European contract Law. Working paper No. 2007/01.

atsižvelgti į 2007 metais pasiūlytą Romos I reglamento projekto teisinį reikalavimo perleidimui galiojančių kolizinių normų režimą. Lyginant Romos konvencijos 12 straipsnį ir Reglamento projekto 14 straipsnį galima pastebėti, kad pirmoji straipsnio dalis iš esmės lieka nepakitusi.²⁶ Taigi sandoriui dėl reikalavimo perleidimo šalys gali taikyti savo pasirinktą teisę ir pasirinkimas teisiškai saisto tik reikalavimo perleidimo šalis.

Unidroit tarptautinių komercinių sutarčių principai taip pat pateikia reikalavimo teisių perleidimo reglamentavimą. Nurodoma, kad reikalavimo teisių perleidimas gali įvykti cedentui ir cesionieriui paprasčiausiai pasirašant sutartį ir informavimas skolininką apie reikalavimo perleidimą nėra privalomas. Tačiau verta atkreipti dėmesį, kad nepranešus skolininkui apie reikalavimo perleidimą, jis nebus informuotas, dėl tinkamo reikalavimo įvykdymo. Taip pat šiame dokumente nėra reglamentuojama nuostata, kaip skolininkas turi pasielgti jei jis žino apie reikalavimo perleidimą, tačiau nėra gavęs jokio pranešimo apie prievolės įvykdymą cesionieriui.

Analizuojant Europos sutarčių teisės principus (Third Part of the principles of European Contract Law), taip randamas reikalavimo teisių perleidimo instituto reglamentavimas, kuriame laikomasi nuomonės, kad nėra privaloma informuoti skolininką apie reikalavimo perleidimą. Tačiau skolininkui gavus pranešimą apie reikalavimo perleidimą, prievolę privaloma atlikti cesionieriui.

Verta paminėti, kad keletas Europos valstybių, nusprendė prie reikalavimo teisių perleidimo instituto reglamentavimo, įvesti papildomus įstatymus reglamentuojančius pakeitimų vertybiniais sandorius. Pradžią tam davė Prancūzija, vėliau tai perėmė Italija, Ispanija, Portugalija, Norvegija, Graikija ir Liuksemburgas. Paketimo vertybiniais popieriais sandorių reglamentavimas susijęs su specialiosios paskirties įmone (*special purpose vehicle- SPV*), kuri yra įsteigiama tam tikrų vertybinių popierių platinimui. Kadangi šie sandoriai yra pakankamai nauji yra paprasčiau priimti tam tikrus teisės aktus papildančius reikalavimo teisių perleidimo reglamentavimą, nei iš esmės keisti dabar galiojančias teisės normas. Priimant atskirus teisės aktus, galima išsiaiškinti reglamentavimo būtinybę ir esant reikalui galima atlikti pakeitimus, o keičinat nacionalinius įstatymus tai atlikti labai sudėtinga.

Be to, gali kilti neaiškumas visuomenėje, kai atsiranda specialūs sandoriai. Norėdamas to išvengti, įstatymų leidėjas turi būti labai tikslus ir nurodyti, kokiais atvejais specialūs teisės aktai, turėtų būti taikomi.

---

²⁶ Goldammer Y., Jurčys P., Romos I reglamento dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės projektas: kita to paties medalio pusė?// Justitia. 2008. Nr. 1 (67).

Vystantis ekonominiams santykiams reikalavimo teisių perleidimas civilinėje apyvartoje vystosi labai greitai, keičiasi formos, to pasekoje reikalinga priimti ir papildomus teisės aktus, kurie padėtų teisingam santykių reglamentavimui.

IŠVADOS

1. Reikalavimo perleidimas (lotyniškai *cessio*) - tai vienas iš asmenų pasikeitimo prievolėje būdų, kai keičiasi kreditorius. Pirminis kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visą reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui, jeigu tai ne prieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu.
2. Reikalavimo teisių perleidimo instituto reglamentavimas LR CK lyginant 1964 m. ir 2002 m. yra išplėstas, išsamiai aptartos perleidusio reikalavimą, kreditoriaus atsakomybė, bei skolininko teisės, bei pareigos.
3. Reikalavimo teisių perleidimo sandoris Lietuvoje yra kauzalus sandoris priklausomas nuo pagrindinio sandorio ir niekada nevykdomas savaime, tik dėl to, kad ankstesnis kreditorius perduotų reikalavimą naujajam.
4. Europos valstybėse nėra vieningos nuomonės dėl teisės taikytinos reikalavimo perleidimo sandoriuose, kai subjektai yra skirtingų valstybių nariai.
5. Reikalavimo teisių perleidimo institutas dėl nesudėtingos perleidimo formos yra paplitęs ekonominiuose. Šiuo metu, ypač bankinėje veikloje, plačiai naudojami - pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriai, kurie realizuojami naudojant reikalavimo perleidimo institutą;
6. Kadangi pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriai yra pakankamai nauji, kai kurios valstybės, šalia reikalavimo perleidimą reglamentuojančių teisės normų priima ir papildomus aktus, kurie padėtų vykdyti sandorius,

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: oficialus tekstas. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.- 2- asis pakartotas leidimas.- Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras.- AB „Standartų spaustuvė“, 2002.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas ir įsigaliojęs nuo 1965 m. sausio 1d. Valstybės žinios. 1964, Nr, 19-138.
3. KONVENCIJA dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateikta pasirašyti Romoje , 1980 m. birželio 19 d.
4. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2002/47/EB 2002 m. birželio 6 d.dėl susitarimų dėl finansinio įkaito.

Specialioji literatūra

1. AMBRASIENĖ, Danutė, et. al., Civilinė teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004.
2. „AMBRASIENĖ, Danutė. Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai). Jurisprudencija, 2002, t. 28 (20), p. 96-104.”
3. GOODE, Roy. Legal problems for credit and security. London: Sweet & Maxwell, 2003.
4. GOLDAMMER Y., JURČYS P., Romos I reglamento dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės projektas: kita to paties medalio pusė? Justitia. 2008. Nr. 1 (67).
5. „JUODKA, Robert. Hipotekos Reikalavimo perleidimo analizė: teorinės ir praktinės problemos. Teisė, 2004, nr.50.“
6. MIKELĖNAS, Valentinas. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2002.
7. MIKELĖNAS, Valentinas, et. al. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2003.
8. MIZARAS, Vytautas, et al. Civilinė teisė. Vilnius: Justitia, 2009.
9. NEKROŠIUS, Ipolitas; NEKROŠIUS, Vytautas; VĖLYVIS, Stasys. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 1999.
10. STANISLOVAITIS, Romualdas. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 2001.
11. ZWEIGERT, Konrad, KOTZ, Hein. Lyginamosios teisės įvadas. Vilnius: Eugrimas, 2001.
12. Брагинский М.И. Витрианский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения. Москва: Статут, 1997.

13. Белов В. А. Сингулярное правопреемство в обязательстве: опыт исторического исследования, теоретической и догматической конструкции и обобщение российской судебной практики. Москва: АО Центр ЮрИнФор, 2002.

Teismų sprendimai

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje. Rekašius ir I. Orlovienė v. AB „Litimpeks bankas“ ir UAB „Volvanta“. <http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=9303>
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. birželio 25 d. civilinė byla AB Lietuvos žemės ūkio bankas v. AB „Šėtos sūrinė Nr. 3k-3-545/2000“. <http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=11732>

Elektroninių dokumentų

1. SALOMONS, F. Deformalisation of Assignment Law and the Position of the Debtor in European Property Law. Centre for the Study of European contract Law. Working paper No. 2007/01 (žiūrėta 2009-10-17). Prieiga per internetą <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=968654#>
2. Assignment (law). Wikipedia, the free encyclopedia. (žiūrėta 2009-11-17) Prieiga per internetą <[http://en.wikipedia.org/wiki/assignment_\(law\)](http://en.wikipedia.org/wiki/assignment_(law))>.
3. Покровский И.А. История Римского Права. Издание 3-е, исправленное и дополненное. (žiūrėta 2009-11-17). Prieiga per internetą <<http://www.allpravo.ru/library/doc2527p/instrum3503/item3624.html>>;

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: reikalavimo perleidimas, asmenų pasikeitimas prievolėje, cesija, cesionierius, cedentas, novacija.

Darbe yra nagrinėjamas reikalavimo perleidimo institutas. Apžvelgiama jo istorinė raida nuo pirminės sampratos ir reglamentavimo Romos teisėje iki šiuolaikinės sampratos ir reglamentavimo įvairių valstybių teisės sistemoje.

Analizuojama reikalavimo teisių perleidimo instituto raida LR CK nuo 1964 metų iki šiuo metu galiojančio CK. Aptariama, cedento ir cesionieriaus padėtis pasikeitus prievolės šalis. Analizuojama hipotekos reikalavimo perleidimas.

Reikalavimo teisių perleidimas vis labiau plinta ekonominiuose santykiuose ir bankų veikloje, todėl aptariamas reikalavimo teisių perleidimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais sandorių santykis.

Kadangi reikalavimo teisių perleidimas yra nematerialus turtas- tai perleidimas galimas tarp skirtingų valstybių narių. Kaip rodo teisės aktai, kol kas nėra vieningo teisės akto kuris reglamentuotų reikalavimo teisių perleidimą tarp skirtingų valstybių subjektų. Šiuo metu reikalavimo perleidimas yra reglamentuotas Romos konvencijoje, tai aptariama ir Unidroit išleistuose teisės aktuose ir kt.

SUMMARY

Keywords: assignment of right, assignee, cession, novation.

Master's final paper is devoted to assignment of claims theoretical and practical problems. The assignment of rights is becoming more and more popular in economic relations. In Lithuanian law there are three institutes of change of people in an obligation: the assignment of claim, novation and subrogation.

The assignment of claims (latin cession) encompasses the transfer of rights held by one party, the assignor-to another party- the assignee. First of all the author puts through the review of the historical development of the institute of cession from Roman law to foreign countries such as England, French, German and others, then researches the institutes of the assignment of claim, points out the main problems arising in the field of conception of this institute and approaches to the peculiarities of the legal position of persons in obligation.

The assignment of right is intangible property, which are not susceptible to physical loss, damage and deterioration, they can be transferred from one country to another at the press of a button. The development of assignment has not only occurred on a national level, it spread between foreign countries. The assignment of claims institute became very popular in last to decades, in bank activities, and in this paper the author is analyzing the securitization as a legal form of assignment. There is no common act between European countries which regulates the assignment of right. The assignment of claim is regulated in Roma Convention, Unodriot act and other.